

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Mimoškolní činnost dětí a mládeže na venkově

Bc. Petra Piklová

© 2022 - 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petra Piklová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Hradec Králové

Název práce

Mimoškolní činnost dětí a mládeže na venkově

Název anglicky

Extracurricular activities of children and youths in rural regions

Cíle práce

Diplomová práce je zaměřena na zájmovou a mimoškolní činnost dětí a mládeže se zvláštním důrazem na venkovské regiony. Účelem práce je prozkoumat oblasti mimoškolní činnosti a ohodnotit je v kontextu regionálního rozvoje. V teoretické části práce bude podrobně konceptualizována mimoškolní činnost mládeže, její formy, rozsah a funkce z hlediska vzdělávání a lokálního rozvoje. V praktické části práci bude analyzována nabídka mimoškolních aktivit v geografickém kontextu a také prozkoumána poptávka po tomto typu aktivit ze strany rodičů dětí.

Metodika

V praktické části práce bude provedena sekundární i primární analýza. První část práce bude mapovat nabídku mimoškolních aktivit v geografickém kontextu. V další části práci potom bude realizována primární šetření, které se zaměří na preference rodičů. Účelem šetření je prozkoumat funkce a potenciál mimoškolních aktivit v rámci rozvoje vybrané lokality.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

volný čas, vzdělávání, sociální kapitál, socializace, endogenní rozvoj

Doporučené zdroje informací

BLAŽEK, J. – UHLÍŘ, D. – UNIVERZITA KARLOVA. *Teorie regionálního rozvoje : nástin, kritika, implikace.*

Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.

GIDDENS, A. *Sociologie.* Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

MAJEROVÁ, V. – KOSTELECKÝ, T. – SÝKORA, L. *Sociální kapitál a rozvoj regionu : příklad Kraje Vysočina.*

Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4093-5.

ŠAFR, J. – SEDLÁČKOVÁ, M. *Sociální kapitál : koncepty, teorie a metody měření.* Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-095-8.

VAJDOVÁ, Z. *Sociální kapitál a dopady ekonomické krize v regionech : kraj Vysočina a Ústecký kraj.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2011. ISBN 978-80-7330-215-3.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Mgr. Ing. Lukáš Zagata, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma "Mimoškolní činnost dětí a mládeže na venkově" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce za použití odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce doc. Mgr. Ing. Lukáši Zagatovi, Ph.D., za jeho čas a cenné rady v průběhu zpracování. Dále děkuji všem dotazovaným za jejich ochotu a hlavně velmi pozitivní přístup při samotných rozhovorech. Bez nich by nebylo možné vypracovat vlastní část diplomové práce. Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině, které mě vždy ve všem podporovala.

Mimoškolní činnost dětí a mládeže na venkově

Abstrakt

Záměrem diplomové práce je zhodnotit činnost spolků a organizací se zaměřením na možnosti mimoškolní a zájmové činnosti dětí a mládeže na venkově. Práce zahrnuje výčet aktivit pro děti, také charakteristiku jednotlivých činností, kde dochází k ovlivnění chování v rodině nebo ve skupině/kolektivu.

Úvodní část je zaměřena na studium a identifikování rozdílnosti potřeb dítěte na venkovských regionech. Využití možností bylo ovlivněno COVID-19 a i po rozvolnění nařízení je stále ovlivňováno. Vyhodnocení vlastní práce probíhalo na základě dotazníkového šetření s 89 respondenty a zároveň byly zpracovány standardizované rozhovory.

Praktická část práce obsahuje údaje o využití nabídky, vliv na vývoj na osobnosti dítěte, chování doma a v kolektivu. V praktické části bude analyzována nabídka mimoškolních aktivit v geografickém kontextu a také prozkoumána poptávka po tomto typu aktivit ze strany rodičů dětí.

Klíčová slova: volný čas, vzdělávání, sociální kapitál, socializace, endogenní, chování, mimoškolní a zájmová činnost, kulturní kapitál, prevence rizikového chování

Extracurricular activities for children and teenager in rural areas

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the activities of associations and organizations focusing on the possibilities of extracurricular and leisure activities for children and teenagers in rural areas. The thesis includes a list of activities for children, also the characteristics of each activity where behavior is influenced in the family or in the group/collective.

The introductory part focuses on studying and identifying the differences in the needs of the child in rural regions. The use of opportunities was influenced by COVID-19 and continues to be influenced even after the loosening of the regulations. The evaluation of the actual work was based on a questionnaire survey with 89 respondents and standardized interviews were also conducted.

The practical part of the thesis includes data on the use of the offer, the impact on the child's personality development, and behaviour at home and in the collective. The practical part will analyse the offer of extracurricular activities in a geographical context and also explore the demand for this type of activities from the parents of the children.

Keywords: leisure, education, social capital, socialization, endogenous, behavior, extracurricular and extracurricular activities, cultural capital, risk behavior prevention

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
2.2.1 Výzkumné metody	15
2.2.2 Výzkumný vzorek.....	16
3 Teoretická východiska	17
3.1 Volný čas.....	17
3.1.1 Sociální skupina.....	20
3.2 Vzdělávací volnočasové aktivity.....	21
3.2.1 Pardubický kraj	25
3.2.2 Sociální nerovnost.....	27
4 Vlastní práce.....	29
4.1 Cíl výzkumu	29
4.2 Metodika vlastního výzkumu	29
4.3 Dotazníkové šetření.....	31
4.3.1 Pilotní studie a předvýzkum	31
4.3.2 Výzkumný vzorek.....	31
4.3.3 Zpracování	32
4.4 Rozhovory	42
4.4.1 Výzkumný vzorek.....	42
4.4.2 Zpracování	42
4.5 Organizace a spolky ve Slatiňanech.....	44
4.5.1 SK Spartak Slatiňany	45
4.5.2 Základní umělecká škola	46
4.5.3 Skaut/Junák.....	46
4.5.4 Horolezecký oddíl Škrovád	47
4.5.5 Robi.....	47
4.5.6 Tělocvičná jednota Sokol.....	47
4.5.7 Ski Fanatic outdoorová organizace.....	52
4.6 Organizace Chrudim, Pardubice	52
4.6.1 Sokol Chrudim	52
4.6.2 Besta Chrudim	53
4.6.3 Indance.....	54
4.6.4 MD Dance studio Chrudim.....	54

4.6.5	Atletika.....	54
4.6.6	DDM Dům dětí a mládeže Chrudim.....	54
4.6.7	Základní umělecká škola Chrudim	55
4.6.8	Bonifantes	56
4.6.9	Městský fotbalový klub Chrudim	56
4.6.10	Sportoviště Chrudim	56
4.7	Financování v organizacích.....	57
5	Výsledky a diskuse	58
5.1	Doporučení a návrh řešení	59
6	Závěr.....	61
7	Seznam použitých zdrojů	63
8	Přílohy	67

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Členská základna Pardubický kraj	27
Obrázek 2 – Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou v ČR v letech 2011 -2020.....	28
Obrázek 3 – Sokolské patero	49

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Věková struktura obyvatel 2015 – 2021 (děti).....	24
Tabulka 2 – Organizace – dotazníkové šetření	30
Tabulka 3 – Přehled demografických údajů	32

Seznam grafů

Graf 1 – Základní umělecké školy 2016/2017 chlapci (Pardubický kraj)	26
Graf 2 - Základní umělecké školy 2016/2017 dívky (Pardubický kraj)	26
Graf 3 – Pohlaví dítěte	33
Graf 4 – Věk dítěte.....	33
Graf 5 – Bydliště.....	34
Graf 6 - Poplatky.....	34
Graf 7 – Další náklady	35
Graf 8 – Počet kroužků	35
Graf 9 – Kroužky denně.....	36
Graf 10 – Volný den	36
Graf 11 - ZUŠ	37
Graf 12 - T. J. Sokol	37
Graf 13 - Junák	38
Graf 14 - ROBI	38
Graf 15 – Výuka jazyků.....	39
Graf 16 – Mimoslatiňanské kroužky	39
Graf 17 – Doprava na kroužky	40

Graf 18 - Dovolená	40
Graf 19 – Zájem rodičů.....	41
Graf 20 – Zájem o jiné kroužky	41
Graf 21 – Sejkorky – složení souboru v letech 2019 - 2022.....	51

Seznam použitých zkratk

ČOS	Česká obec sokolská
DFS	Dětský folklórní soubor
SSM	Socialistický svaz mládeže
SVČ	Středisko volného času
ŠAK	Školní atletický klub
T. J.	Tělocvičná jednota
TSM	Tréningové středisko mládeže
ZRTV	Základní a rekreační tělesná výchova
ZUŠ	Základní umělecká škola

1 Úvod

Diplomová práce je věnována tématu z oblasti Mimoškolní činnost a zájmové aktivity dětí a mládeže na venkově. Námět vznikl na základě vlastní zkušenosti s hledáním vhodných volnočasových aktivit pro „teenegera“, který už je samostatnější a má představu, jak by chtěl trávit svůj volný čas. Nabídka je v současné době i na menších městech a obcích nezřídka širší, přesto nemůže pestrostí konkurovat větším městům. Dnešní společnost, především rodiče, využívá již tak širokou nabídku mimoškolních aktivit jako jeden ze způsobů vzdělávání dětí a mládeže. Na jaře roku 2020 se s propuknutím pandemie COVID-19 změnily podmínky pro všechny aktéry, tento stav se střídavým rozvolňováním nebo zpřísnováním nařízení trval necelé dva roky.

Každé dítě vnímá pojem „volný čas“ jinak, pro děti předškolního věku je to jakákoliv hra a komunikace se svými vrstevníky, pro školáčka na prvním stupni to může být objeovávání knih, návštěva Základní umělecké školy, zájmové nebo outdoorové organizace. Pro „teenegera“ už to bývá spjato s určitými povinnostmi, předpokladem samostatnosti při organizaci svého času, dopravováním se na volnočasovou aktivitu. Při zvolení správného trávení volného času dítěte může rodič docílit pozitivního myšlení, neboť dítě zábavnou formou kvalitně smysluplně tráví volný čas a následně se rozvíjí. Vnější překážkou bývá zázemí rodiny, její finanční situace, přístup rodičů na trávení volného času dítěte. V době pandemie se za takovou překážku dala považovat nařízení, která vcházela v platnost ze dne na den a bylo obtížné na vše rychle reagovat.

Cílem práce je vysvětlit, jak společnost ovlivňuje jedince a jak jedinec ovlivňuje společnost. Pro značnou část rodičů je otázka Mimoškolní a zájmové činnosti jen okrajová, bývá to pro ně způsob naplnění času dítěte po škole, kdy se mu jako rodič nemůže věnovat a v nemálo případech si neuvědomují, že takto vyplněný čas dítě ovlivní v dalším životě. Otázkou zůstává, jaký vliv má pak sociální prostředí na proces socializace a vzdělávání jedince. Zda pro introvertní dítě je vhodná kolektivní aktivita, a nebude na něj působit negativně, nebo jak takový člen v týmu ovlivní chování ostatních. V DP bych se chtěla věnovat výše zmíněnému problému, kde bych chtěla přiblížit a komplexně vysvětlit souvislost role organizací/spolků v oblasti vzdělávání a výchovy.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Účelem práce je zhodnotit činnost spolků a organizací zaměřujících se na oblast vzdělávání dětí a mládeže. Specifickým cílem je vysvětlit, jakou roli tyto organizace hrají v oblasti vzdělávání především mladší generace. Zvláštní pozornost je přitom věnována otázce, jak je vnímána mimoškolní aktivita obecně a zda je využívána jako příležitost k dalšímu vzdělávání.

Samotná práce se zabývá následující výzkumnou otázkou: „*Jaká je role organizací a spolků v oblasti vzdělávání a výchovy dětí a mládeže v mimoškolních činnostech?*“ V rámci empirické části práce je odpověď na tuto otázku hledána prostřednictvím metody případové studie, který se zaměřuje na obec Slatiňany.

2.2 Metodika

Vzhledem k zaměření práce a výzkumnému cíli byl zvolen kvalitativní přístup, který umožňuje podrobný popis a vhled do problému. Je orientován na analýzu konkrétních případů, zachycuje jejich specifičnost a lokální kontext¹. Cílem kvalitativního přístupu je získat detailní a komplexní informace daného jevu, porozumět jeho složitosti a celistvosti. Přiblížení aktuálních možností volnočasového vyžití v místě bylo provedeno vyhledáním různých aktivit a rozhovorem s osobami zabývajícími se prací s dětmi. Paní S. S. jako vedoucí dětského folklórního souboru T. J. Sokol, učitelka v ZUŠ a pan M. D. majitel komerční outdoorové organizace, vyučující Karlovy Univerzity byli osloveni jako zástupci organizací pracujících s dětmi a mládeží.

Teoretická část vycházela z dostupných odborných knižních zdrojů a dalších internetových zdrojů. V teoretické části byly nejprve definovány pojmy. Dále je popsáno chování lidí v kontextu kvalitního trávení volného času dětí. A v poslední části se výzkumník zabývá finanční stránkou spolku, jak jsou financovány aktivity a provoz v organizaci.

Výzkum byl proveden následujícím postupem. Nejprve byl definován problém a byly formulovány cíle výzkumu. V dalším kroku byl sestaven plán, jakým způsobem a v jakém

¹ MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.

časovém horizontu bude výzkum probíhat. Poté byl proveden sběr informací a realizace výzkumu. V závěru byly informace analyzovány a výsledky získané daným výzkumem prezentovány.

Na počátku výzkumu se určilo základní zaměření kvalitativního výzkumu, jež doprovázely relativně obecné otázky, nikoliv hypotézy. V průběhu práce se otázky postupně upřesňovaly a doplňovaly až ke konečnému znění. Proto je kvalitativní výzkum považován za emergentní, pružný a reagující na okolnosti výzkumu a dosavadní výsledky.

Empirická studie byla provedena prostřednictvím polostandardizovaných rozhovorů. Jedná se o částečně řízený rozhovor, k němuž má tazatel předem vytvořený základ interview, tj. okruh hlavních otázek, které jsou pro něj závazné. V případě potřeby je možné měnit pořadí otázek. Na tento základ se poté, v průběhu rozhovorů, nabalují dle potřeby upřesňující a doplňující otázky. Ty se u každého dotazovaného mohly lišit dle potřeby tazatele tak, aby mohlo být téma rozpracováno do hloubky. Po prvních třech zrealizovaných zkušebních rozhovorech byly otázky znovu analyzovány a lehce poupraveny.

U kvalitativní metody je zapotřebí určitá citlivost, dovednost, koncentrace, disciplína i interpersonální porozumění. Místo konání si vybrali dotazovaní sami, kde se cítí příjemně, nejčastěji se rozhovor uskutečnil v kavárně, restauraci či prostorách organizace. Na začátku byli dotazovaní informováni, že je čeká několik otázek vztahujících se k ideologii a praxi. Podstatné bylo se předem účastníka zeptat, zda mu nevádí nahrávání rozhovoru na diktafon. Délka rozhovoru se odvíjela od výřečnosti a otevřenosti dotázaných. Časové rozpětí rozhovoru bylo mezi šedesáti až sedmdesáti minutami. V některých případech se účastníci svými historkami dostali k jinému tématu, v takovém případě využil tazatel své role vstoupit do rozhovoru a nasměrovat dotyčného požadovaným směrem. Po skončení rozhovoru byla provedena doslovná transkripce, která umožnila zachytit autentičnost jazykového stylu dotazovaného a tazatel si označil podstatné části rozhovoru.

Z důvodu specifické charakteristiky byla použita metoda záměrného výběru. Tato metoda umožňuje autorovi nastavit kritéria tak, aby byli vybráni vhodní jedinci pro daný výzkum. Ti byli osloveni různými způsoby: kontaktním e-mailem, telefonicky osobně znám, telefonicky/e-mailem po přechodí komunikaci přes zprostředkovatele. Byli vybráni dva odpovědní zástupci organizací. Prvním kritériem bylo osobní vedení oddílu/přímá práce s dětmi. Druhým byla ochota věnovat svůj čas a uskutečnit rozhovor. Posledním, třetím, bylo

trvalé bydliště nebo aktivní provozování volnočasových aktivit v obci, tudíž znají lépe danou problematiku (M. D. v obci vyrostl).

V závěru práce byly formulovány výsledky výzkumu a vyhodnoceny cíle práce.

V praktické části práce byla analyzována primární data, která byla získána rozhovory s účastníky a dotazníkovým šetřením. Metodika rozhovorů a podrobný popis toho, jak sběr vlastních dat probíhal je popsán v následující kapitole (2.2.1 Výzkumné metody). Popisu dotazovaných se dále věnuji v kapitole zaměřené na výzkumný vzorek (2.2.2 Výzkumný vzorek). Analýza těchto vlastních dat, které se věnuji v praktické části práce, umožňovala odpovědět na výše určené výzkumné otázky.

Mimo to byly využity sekundární zdroje dat v podobě odborných článků a publikací, výzkumných zpráv a výsledků posledních studií zaměřujících se na tematiku mimoškolního vzdělávání.

Tyto zdroje byly využity zejména v teoretické části práce, spolu s odbornou literaturou českou i zahraniční zaměřenou na dané téma.

2.2.1 Výzkumné metody

V úvodní části výzkumu byla provedena analýza sekundárních dat, jako jsou odborné články, zprávy a výstupy z předchozích výzkumů. Cílem sekundární analýzy podle Long-Sutthall, Sque a Addington-Hall (2011, s. 336) je za pomoci analýzy dříve získaných údajů určit či upřesnit nové výzkumné otázky, které mohly být podkladem pro další výzkum. Analýza těchto zdrojů umožnila kriticky posoudit nejen teorii, ale také metodiku a zjištění již existujících kvantitativních studií. Snahou teoretické části práce bylo propojit tyto poznatky a najít chybějící informace, šedá a nedostatečně prozkoumaná místa.

V další fázi výzkumu byl proveden sběr primárních dat, která byla získána pomocí kvalitativních rozhovorů s účastníky a vyplněním dotazníků na venkově. Rozhovor je jednou z nejčastěji používaných technik pro sběr dat kvalitativním výzkumu, zejména pak v případě designu případové studie. Konkrétně v této práci byl využit polostrukturovaný rozhovor, kdy před rozhovorem byl na základě studia literatury připraven seznam tematických okruhů otázek, na které dotazovaní volně odpovídali a mohli je dále rozvíjet. Díky kladení otevřených otázek je možné jít během rozhovoru do hloubky, zjistit větší množství informací a lépe tak porozumět problému.

Následně byla provedena tematická analýza primárních údajů z rozhovorů, která sloužila k identifikaci, analýze a hledání společných vzorců získaných dat. Pomocí rozboru a srovnání jednotlivých případů je možné sledovat společné procesy a porozumět, jak jsou určeny lokálními kontextuálními podmínkami. Témata, na která se rozhovory zaměřovaly, byla vybrána v první fázi výzkumu pomocí analýzy sekundárních dat a následně upravována během získávání rozhovorů. Jednotlivé případy dotazovaných byly dále srovnávány, hloubkově analyzovány a byly hledány konkrétní společné znaky, problémy, také výzvy dotazovaných, které by se daly zobecnit na úroveň venkovského vzdělávání, jeho specifika a s tím spojeného rozvoje venkova jako takového.

2.2.2 Výzkumný vzorek

Výzkumu se zúčastnilo celkem 58 aktérů z místních organizací. Pro zařazení do výzkumu bylo zvoleno kritérium velikosti obce a její lokace. Celkový počet dotazovaných odpovídá zvoleným výzkumným metodám, kdy hlavním cílem práce byly zejména hloubková explorační práce spíše než zobecnitelné poznatky. Vzorek dotazovaných tak umožnil dostatečně zachytit širší pohledu pro zkoumanou populaci. Pro naplnění cílů bylo především důležité, aby byl výzkumný vzorek dostatečně rozmanitý a zároveň co nejrovnoměrnější a vhodně nasycený, což bylo zvoleným počtem dotazovaných splněno.

Volba respondentů byla záměrná s důrazem na výše zmíněná sociodemografická kritéria. Probíhala formou zaslání dotazníků zákonným zástupcům členů organizace.

Rozhovory proběhly formou osobního setkání, v rámci rozhovorů byli dotazovaní informováni o povaze výzkumu a o způsobu nakládání s osobními informacemi. Všichni dotazovaní podepsali informovaný souhlas a byli ujištěni o důvěrnosti podaných informací. Osobní údaje dotazovaných byly dostatečně anonymizovány. Jména dotazovaných uvedených v praktické části práce byla uvedena pod monogramem, tak aby nemohlo dojít k identifikaci dotazovaných.

3 Teoretická východiska

V odborné literatuře existuje několik definic sociologie společnosti, které se liší ve výkladu dle vědní disciplíny a zaměření. Sociologická společnost v nejširším slova smyslu je synonymum pro lidstvo jako celek, lidský rod, pro největší společenskou skupinu, k níž jedinec může náležet (A. W. Green), sociální agregát osob obou pohlaví a různých věkových skupin spojených v soběstačném uskupení, jež si vytvořilo vlastní instituce, které respektuje, a kulturu, kterou sdílí; v nejužším smyslu soubor žijících ve skupinách, jež jsou vzájemně propojeny, ve společném, vymezeném a ohraničeném teritoriu kontrolovaném politickou mocí, sdílejících základní společné hodnoty, řídících se základními normami a chovajících se podle ustálených kulturních vzorů.²

3.1 Volný čas

Definice volný čas je doba při vykonávání činnosti nepodléhající tlaku závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí. Může být vymezen i jako čas, který zbývá po splnění všech povinností. „*Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a který mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.*“ Takto strávený volný čas by měl jako hlavní funkci splňovat funkce odpočinku, zábavy a rozvoje osobnosti.³

Soudobý francouzský sociolog Roger Sue uvádí funkci jako:

- psychologickou – uvolnění, zábavu, rozvoj,
- sociální – socializaci, symbolickou příslušnost k některé sociální skupině,
- terapeutickou – hledisko zdravotní, smyslový rozvoje, zdravý životní styl,
- ekonomickou – pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, výdaje účastníků vynaložené na volnočasové aktivity, pojetí volného času jako prožívání.⁴

Volný čas můžeme z hlediska přístupů chápat jako svobodu a protiklad práce, časový prostor, formu činnosti, symbol sociálního postavení, prostředek sociální pomoci nebo funkci sociální skupiny. Subjektivně lze čas chápat jako osvobození od práce, objektivně spíše časový prostor, dobu „navíc“.⁵

² Sociologická společnosti [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/spole%4%8dnost>

³ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s 13-14

⁴ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s 14-15

⁵ SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6., s 11-14

V této části práce budou pro přiblížení tématu a uvedení do problematiky popsány druhy aktivit, možnosti a podrobněji uvedeny kapitoly, které budou zaměřeny na oblast jednotlivých činností, a to z hlediska sportu, vzdělávání nebo volnočasové organizace. Prezentovány budou výhody a nevýhody, využití budov/areálů, spolupráce mezi spolky.

Socializaci lze definovat jako celoživotní proces utváření a vývoje člověka ve společenskou bytost, probíhá ve společné interakci jedince a společnosti (Vágnerová, 2007). Socializace začíná v osvojování kulturních návyků, mluveném projevu a různých změnách, vpravení se do role svého pohlaví, vnímání životních hodnot a jejich přejímání. Komplexní proces začínající již v novorozeneckém věku doma, následuje školní zařízení a poté zaměstnáním.⁶ Socializační proces začíná už počítím, kdy přenáší kulturu lidské společnosti v generacích. Můžeme si tento stav představit jako nepopsaný list papíru, kdy na jedné straně (primární) je vnímání chování a přejímání hodnot především v rodině a straně druhé (sekundární) chování ve škole, zaměstnání, médiích a různých zájmových a pracovních skupinách, ze zkušeností sociálních interakcí. Terciální socializace se týká dospělosti, kam zařazujeme práci, profesi, partnerský vztah a předávání rolí při výchově dítěte.

Je přirozené integrovat jedince do společnosti, aby se v ní dovedl bezproblémově pohybovat, byl společností přijat a sám v ní dokázal najít vlastní já. Společnost vzájemné ovlivňování podporuje, z hlediska jedince tak i společnosti, jako rozvoj a uchování charakteristických vlastností. Rozvoj nevhodných spíše brání jejich rozvoji. Tyto normy se vyvíjí, mění se postoj vůči dané normě a z jiného pohledu se stejné nebo podobné jevy mohou z nevhodných přesunout do vhodných.⁷

Pro dítě je důležité osvojení základních modelů:

- návyky hygienické, sebeobslužné,
- návyky slušného chování
- respektovat své pohlaví a věk
- orientování v hodnotách daného kulturního prostředí
- mluvená řeč
- sebeovládání.⁸

⁶ Socializace [online]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://www.martinkosek.com/!socializace/>

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. V Praze: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.

⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9,

Chování člověka ve společnosti může ovlivnit kultura, která zpřijemňuje a usnadňuje život, přitom však může vytvořit nová nebezpečí. Normativní kultura je souhrn pravidel či norem, jak se chovat ve společnosti. Pravidlo – morálka – se vyznačuje rozdílem mezi dobrem a zlem. Kultura hmotná (materiální) jsou předměty a způsoby, jimiž je používáme. Duchovní (nehmotná) vyjadřuje myšlenky nebo zvyky vlastní v dané společnosti. Přední funkcí kultury je vytváření vhodného prostředí pro rozvoj lidských vlastností a schopností, osvojením návyků zejména napodobováním a učením. I když se společnost a kultura mění, trvá celý život a nutí jedince neustále své jednání „zlepšovat“.

Při pohybu ve společenství působí své okolí na jedince a dochází k rozvíjení specifických vlastností, ty pak charakterizují znaky identity jedince a jeho následného chování. Určité dispozice si neseme v sobě, proto je originální komplex vlastností osobnosti důsledkem učení socializace a typicky individuální.

Neustále probíhající sociální učení je vykonáváno:

- nápodoba, tj. imitace – dítě „napodobuje“ své rodiče, opakuje, co vidí,
- ztotožnění, tj. identifikace – rodič na své dítě přenáší negativní nebo pozitivní cit, např. matka se bojí psů, dítě může považovat psa za nebezpečí. V této souvislosti je zmiňován např. Stockholmský syndrom,
- internalizace, tj. interiorizace – prožívání zkušenosti, která je převzata od jiné osoby.

Socializační proces je velmi intenzivní v dětství, ale provází nás po celý život. V dětství se tak rozvíjí základní osobní vlastnosti, postoje a vzorce celoživotně používané. Během života se učíme používáním variant sociálního učení jako je sociální podmiňování, kam patří posilování žádoucího reagování, nápodoba a identifikace, případně slovní poučování. Socializace je závislá na působení lidí, které v životě potkáme, sociálních skupinách a institucích. Jak si je interpretujeme, jak jim rozumíme a úrovní vývoje konkrétního jedince. Ze významného socializačního činitele je stále považována rodina. Rané zkušenosti dítěte vytváří základ, řídí se jimi interpretace nových prožitků bez ohledu, zda byly pozitivní nebo negativní, často jsou označovány jako bazální zkušenost.

Při mimoškolních aktivitách je touto cestou ovlivňováno především dítě od předškolního věku, neboť je již zvyklé na větší množství lidí, je nucené rozvíjet svou verbální komunikaci a vztah s dospělými. Dítě se identifikuje s obecně uznávanou normou chování a dokáže se jí řídit, aniž by bylo zkontrolováno. Postupně se rozvíjí vnitřní kontrola

– svědomí. Dětská osobnost je rozvíjena později také ve škole, kterou dítě navštěvuje a kde dochází k působení vrstevnické skupiny. Školní věk znamená pro dítě již stabilnější roli spojenou s konkrétním postavením ve společnosti. V tomto věku je již schopno jednat koordinovaně a jednotně jako skupina, je důležitá akceptace vrstevnickou skupinou.

Společenská bytost, která je utvářena jako proces celoživotní socializace. Vzájemná interakce jedince a společnosti je zaměřena na rozvoj vlastností a kompetencí považovaných v ní za žádoucí. Socializace si pokládá za cíl integrovat jedince do společnosti a přizpůsobit jej jejím požadavkům. Významné socializační prostředí v pořadí rodina, škola a vrstevnická skupina vytváří postupně základy pro sociální chování.

3.1.1 Sociální skupina

Z historického hlediska můžeme zjistit, jak se organizace lidské společnosti postupně vyvíjela a zdokonalovala. Z empirického pohledu jsou viditelné rozdíly nabídky a výběru zájmových aktivit, které byly ne vždy dostupné, ale byly využity přirozené podmínky trávení času. Možnosti dříve – SSM Socialistický svaz mládeže, pod jehož záštitou byl veden Pionýr, pod Svazem patřil nejčastěji hasičský a modelářský kroužek, Česká obec sokolská, Klub CB. Pokud dítě bydlelo ve městě nebo mělo možnost dojíždět, byla možnost využívat Dětské domy mládeže, které nabízely jazykové kurzy, pohybové, taneční a hudební kroužky, výtvarné nebo ruční práce. Základní umělecké školy nabízely hudební obor, hudební nauku a zpěv. Součástí základní umělecké školy byly i orchestry, sbory, které byly povinnou složkou výuky, např. ZUŠ, dítě navštěvovalo v Pardubicích dechový nástroj, po dosažení dané znalostní úrovně pak navštěvovalo „dechovku“ v Přelouči. Ostatní volný čas se trávil venku se spolužáky nebo individuálně doma.

V současné době se objevuje trend, kdy dítě má skoro denně nějakou mimoškolní povinnost a rodiče přizpůsobují svůj odpolední program těmto zálibám, alespoň do věku samostatnosti dítěte, i to je ovšem vázáno na možnost a schopnost dojíždět nebo samostatně docházet. Rodiče tak organizují dítěti trávení jeho volného času do poslední minuty. Nezřídka dítě přechází ve stejný den z jednoho kroužku na druhý, příležitostně je rodiče převážejí.

Každá tato aktivita formuje dítě jako nejjednodušší regulaci chování lidí. Zvykáme si, zdravít, děkovat, požádat pravidelně, opakovaně. Tyto zvyky nejčastěji přecházejí do pevných/pevnějších pravidel chování a je dbáno na jejich dodržování.

Sociální skupina je základní sociální jednotka, organizovaný systém tří a více lidí se společným cílem, hodnotami, normami. Vztahy mezi členy jsou strukturovány a podřízeny určitým vzorům a trvají delší dobu. Důležitou známkou skupiny je pocit „my“, vědomí, které příslušníky odlišuje od nečlenů.⁹ Patřit do takové skupiny, uspokojí základní psychické sociální potřeby, tj.:

- emocionální uspokojení, potřeba pozitivního přijetí,
- potřeba sociální prestiže, dosažení seberealizace a uznání.

Členové konkrétní skupiny ji vnímají jako skupinu a sebe jako členy, vytvářejí vlastní normy, cíle a očekávání, podle nichž se chovají a rozvíjí mezi sebou vztahy. Tyto skupiny lze dělit:

- primární – malá skupina, vysoká míra intimity, významné uspokojení citových potřeb, např. rodina,
- sekundární – společný určitý zájem, nemusí mít trvalá citová pouta, např. zájmový klub, třída,
- formální – oficiálně ustanovena struktura, vznik a zánik rozhodnutím autority, např. armáda,
- neformální – vznik na základě osobních vztahů, odráží tyto vztahy, např. dodržování rituálů,
- referenční – skupina silně ovlivňující jedince,
- negativní referenční – skupina vyvolávající averzi,
- další – malé, střední, velké.

3.2 Vzdělávací volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity dokáží příjemnou, nenásilnou formou dítě motivovat k sebevzdělávání, někdy to je uváděno jako zážitková pedagogika. Zážitek, intuitivní cítění, zprostředkovává výchovu a vzdělávání. Při aktivitě se uchová do paměti a při zpracování vjemu se zapojí všechny smysly. Do zážitkové pedagogiky lze zařadit i výzvu, která je definována jako vzrušující prožitek, setkání s nebezpečím nebo zapojení do obtížnějšího

⁹ Sociální skupina [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <http://www.vovcr.cz/odz/zdrav/129/page11.html#heading12>

úkolu. Prožitá situace je pro dítě životní zkušenost, kterou v knihách nenajde. „*Bohatství, které jedinec získává v podobě zkušenosti se odvíjí od nasazení, které do hry vkládá.*“¹⁰

V České republice bylo evidováno okolo:

- 300 středisek volného času (SVČ) – domy dětí a mládeže, stanice mladých techniků, mladí turisté apod.,
- 4 000 školních družin (ŠD),
- 500 školních klubů (ŠK),
- 1 500 nestátních neziskových organizací – oblast neformálního vzdělávání.¹¹

Za neformální vzdělávání je považováno organizování volného času, které se je zaměřeno technicky, přírodovědně, umělecky, pohybově nebo vzdělávací. Děti se zde věnují činnosti pod dozorem dospělé osoby s pedagogickým vzděláním nebo dobrovolníka pracujícího s mládeží (vedoucí, instruktor, lektor, trenér). Organizace T. J. Sokol pro členy pořádá kurzy, semináře a workshopy, kde lze po splnění podmínek získat průkaz cvičitele nebo vzdělavatele.

Zájmový kroužek znamená, že se zde setkávají děti z úzkého okolí. Dítě se tím motivuje a podporuje k začleňování do skupiny vrstevníků klasickou mainstreamovou volnočasovou aktivitou. Dítě může být omezeno sociálním znevýhodněním, čímž se limituje rozvoj talentu a dovedností. Podporují se tak přátelské a zájmové vazby dětí na okolí, vzniká i možnost vymanit se z málo podnětného prostředí. Sociální znevýhodnění je často zaviněno finanční zátěží při přihlašování a v průběhu roku.¹²

Volnočasové aktivní trávení volného času je užitečné, neboť plní funkci relaxační, prostředku k zábavě, v případě dětí a mládeže také jako prevence rizikového chování. Činnost by se měla trávit z dobrovolného rozhodnutí, aby splnila všechny požadavky. Čas dítěte strávený samostatně nebo s kamarády na straně jedné a organizovaně na straně druhé vede k jeho seberealizaci svých potřeb. Uvádí se, že v České republice navštěvují přibližně tři čtvrtiny dětí ve věku 6 až 15 let alespoň jednou týdně organizaci nabízející volnočasové aktivity. Mezi nejpočetnější skupinu patří děti mezi devátým a dvanáctým rokem, mladší děti navštěvují spíše přípravky nebo kroužky s nenáročnou aktivitou, protože ještě

¹⁰ Zážitková pedagogika. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <http://www.zaobzor.cz/cs/co-je-zazitkova-pedagogika.html>

¹¹ BOCAN, Miroslav. *Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-24-0.

¹² Zájmové kroužky. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <http://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/vzdelavaci-volnocasove-aktivity-jako-alternativa-k-doucovani>

nedorostly nebo neví, co přesně by očekávaly. Naopak děti starší začínají kroužky opouštět, neboť se s nástupem puberty změnil jejich osobnostní vývoj, hledají identitu svého já. Chtějí se samy rozhodovat o svém volném čase, jsou ovlivněny svým kamarádem nebo partou, nezávisle na organizaci pod dozorem vedoucího se baví. Vliv má také dosažené vzdělání rodičů a socioekonomická situace rodiny, kdy mají rodiče větší přehled o tráveném čase dítěte a tím je k činnosti v kroužku nebo oddíle podněcováno.

Nežádka není pro dítě možné kroužek navštěvovat z důvodu možností lokality, pokud není požadovaný kroužek v dosahu, dítě ho nemůže navštěvovat. Toto se řeší u dětí s obcí s počtem obyvatel do 2 tis., oproti tomu děti ve městech se mohou „zacyklit“ v široké nabídce, neboť nejsou přímo vyhraněné. Pro děti z dobře nebo průměrně situovaných rodin bývá důvodem jejich neúčasti nezáměr, pro změnu ze špatně finančně zajištěné domácnosti jsou důvodem peníze. Setkáváme se s faktem, že děti z rodin s vysokými příjmy mají vysoké nároky na volnočasovou činnost, někdy až hraničící s nereálností.¹³

Volný čas lze rozdělit i do skupiny organizovaný x neorganizovaný. Jako neorganizované trávení času lze považovat přípravu do školy, návštěva kamaráda doma nebo sledování televize. Činnost není časově vymezena a lze ji jednotlivě mezi sebou podle potřeby měnit. Organizovaný čas by mohla být pravidelná docházka na kroužek do organizace. Zde je udán počátek a konec, pevně daný den a jakákoliv změna je obtížná, neboť se tomu přizpůsobují i ostatní účastníci.

Zmínit bychom také měli víkendy, kdy mimoškolní aktivita může zasahovat do života dítěte, jedná se např. o závody, soustředění nebo mimořádné schůzky. Oproti tomu do víkendu zasahuje turistický oddíl, kdy se organizované výlety do přírody plánují právě ve dnech volna. O víkendech mají děti možnost navštěvovat také nárazové (spontánní) společenské akce jako karneval, dětský a sportovní den nebo již několik let oblíbené pohádkové lesy. Tyto akce jsou většinou pořádány místní organizací a do přípravy se zapojují právě starší děti a pomáhají mladším soutěžícím. V přestrojení za skřítku nebo jinou pohádkovou postavu je průvodcem soutěžího, povzbuzuje ho, usměrňuje, aby se mu podařilo dosáhnout cíle. Zároveň může získat pocit své seberealizace, určité míry sebevědomí a zodpovědnosti za svěřený úkol.

¹³ Volný čas. [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/NAE/14965/DETI-A-VOLNY-CAS--JAKE-KROUZKY-DETI-NAVSTEVUJI.html>

Tabulka 1 - Věková struktura obyvatel 2015 – 2021 (děti)

Počet let	2015 ¹⁴	2016 ¹⁵	2017 ¹⁶	2018 ¹⁷	2019 ¹⁸	2020 ¹⁹	2021 ²⁰
0	110777	112544	114213	113866	112051	110053	111 659
1	111185	111765	113433	114916	114505	112555	108020
2	108700	111538	112137	113801	115264	114739	110900
3	109868	108974	111825	112507	114188	115514	113326
4	109664	110013	109155	112082	112815	114401	114193
5	119845	109815	110169	109347	112333	113072	113464
6	121579	119954	109960	110396	109624	112604	111374
7	123099	121624	120074	110124	110642	109841	110598
8	118524	123128	121742	120209	110382	110880	107919
9	109910	118647	123211	121898	120414	110560	109751
10	103119	109021	118791	123396	122095	120613	109905
11	98393	103242	109136	118964	123576	122273	117557
12	94559	98504	103364	109278	119162	123732	118774
13	93682	94693	98647	103505	109443	119308	120231
14	91812	93813	94820	98771	103708	109596	115737
15	91183	92013	93977	95037	99048	103852	107071
16	89772	91393	92228	94185	95329	99213	103385
17	91176	90270	92008	92839	94886	95803	99117
18	92520	91866	91188	93186	94371	95944	96837
19	93352	93131	92799	92144	94396	95638	96895
Celkem	2 081 719	2 105 948	2 132 877	2 160 451	2 188 232	2 210 191	2 196 713

Zdroj: ČSU²¹, 2022, vlastní zpracování

V České republice žijí přes 2 milióny dětí ve věku do 15 let. Tyto děti tak aktivně smysluplně tráví volný čas, nenásilně získává nové dovednosti a zkušenosti, aniž si tu uvědomuje snižuje sklon k rizikovému chování. Rozvíjí tak svůj sociální kapitál – kontakty

¹⁴ Věkové složení obyvatelstva 2015. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva>

¹⁵ Věkové složení obyvatelstva 2016. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2016>

¹⁶ Věkové složení obyvatelstva 2017. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2017>

¹⁷ Věkové složení obyvatelstva 2018. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-g598foxrzn>

¹⁸ Věkové složení obyvatelstva 2019. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2019>

¹⁹ Věkové složení obyvatelstva 2020. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>

²⁰ Věkové složení obyvatelstva 2021. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2021>

²¹ Počet dětí 2015-2021 [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

mimo rodinu a vztahy jako takové. Takto získané zkušenosti by měly uplatnit ve svém dalším životě. Výběr ovlivňuje také módnost „IN“ kroužku nebo nadšení kamaráda, se kterým navštěvuje organizaci. Při hledání identity se po několikaletém chození na aktivitu mění potřeba jak trávit čas a kroužek ztrácí svou atraktivitu nebo přestane naplňovat pocit uspokojení. Organizovaná aktivita převážně klade důraz na spolupráci, osvojení sociálních a personálních kompetencí při práci ve skupině, vytváření atmosféry kolektivu, upevnění mezilidských vztahů a vytvoření pozitivní představy o sobě samém. Vnímáním problémové situace, hledáním způsobu řešení a jejím samostatným vyřešením by si mělo dítě osvojit kompetenci řešit nastalou situaci.

3.2.1 Pardubický kraj

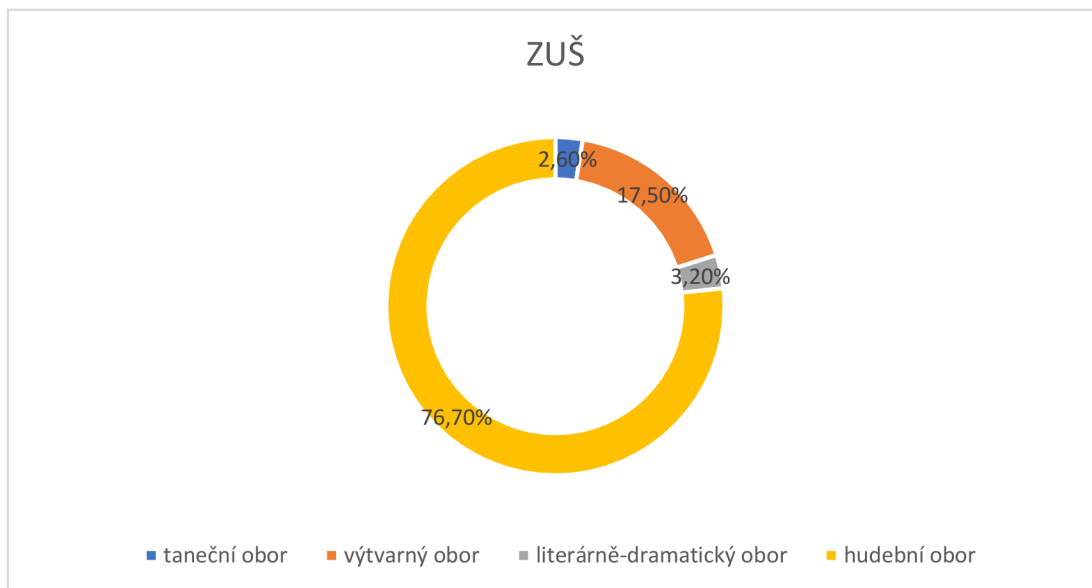
Volnočasové aktivity nelze rozdělit vysloveně na chlapecké a dívčí. Nejvíce jsou navštěvovány v tomto pořadí sportovní oddíly, hudebně dramatické, výtvarné a rukodělné kroužky. Výrazná skupina je jazyková výuka, která se podle organizátora může dělit na jazykovou školu a jazykový kroužek. Zaměření činnosti nelze přesně rozdělit podle věkových skupit, ale podle pohlaví je rozdíl patrný. Sportům se výrazně věnují spíše chlapci, dále pak technicky zaměřenému kroužku nebo turistice. Dívka se zaměřuje na hudebně dramatický obor a ruční práce.²²

V Pardubickém kraji ve školním roce 2016/2017 navštěvovalo Základní umělecké školy 15,1 tisíc dětí, z toho 4,5 tis. chlapců a 10,6 tis. dívek. Žáci základních uměleckých škol dle pohlaví upřednostňují různé obory, hudebnímu oboru je dominantní pro obě pohlaví, taneční obor je zastoupen dívkami, výtvarný je zajímavý pro chlapce i dívky, dramatický obor je zastoupen skoro stejnou měrou.²³

²² Návštěva kroužků. [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/N/14965/DETI-A-VOLNY-CAS---JAKE->

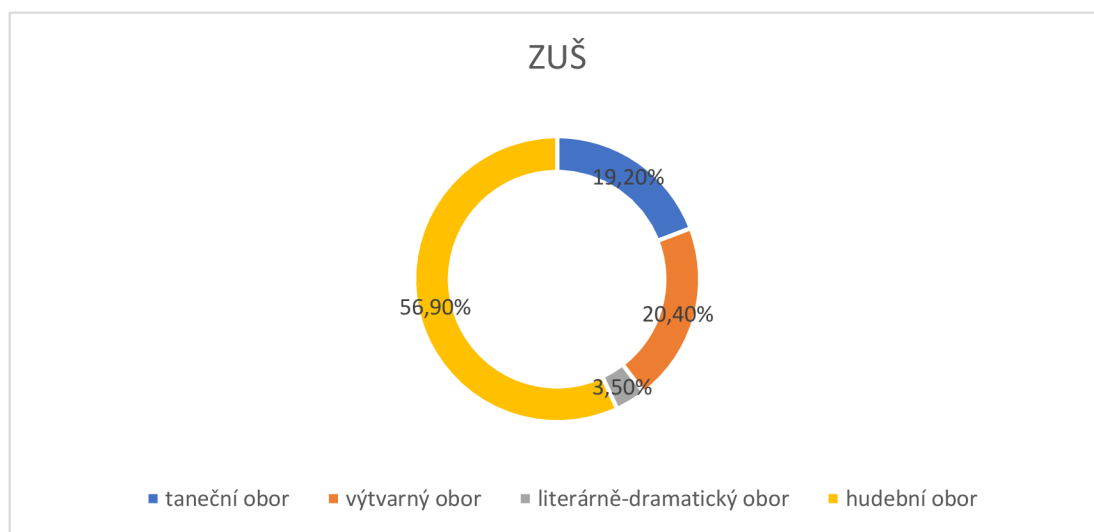
²³ ZUŠ. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

Graf 1 – Základní umělecké školy 2016/2017 chlapci (Pardubický kraj)

Zdroj: ČSÚ²⁴

Graf 2 - Základní umělecké školy 2016/2017 dívky (Pardubický kraj)

Zdroj: ČSÚ²⁵

Sport v Pardubickém kraji je podporován i z hlediska zdravého životního stylu, neboť vývoj výpočetní techniky mění pohled dnešní generace dětí na trávení volného času. V mimoškolních institucích se děti a mládež setkává při sportu ve školních družinách,

²⁴ ZUŠ chlapci. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.3>

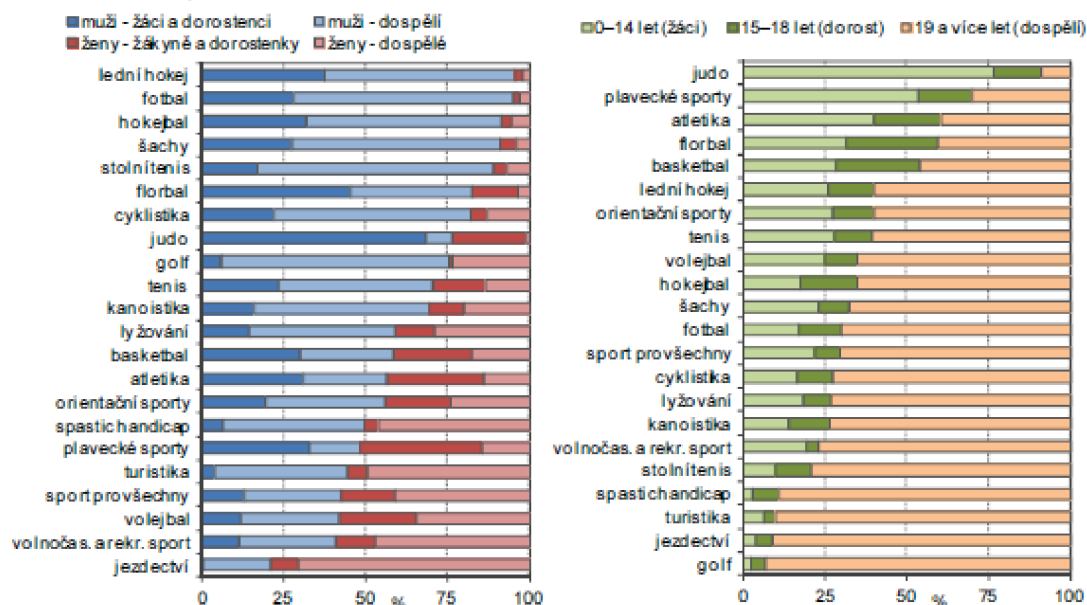
²⁵ ZUŠ dívky. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

klubech, domovech mládeže, tělovýchovných a sportovních organizacích. Je třeba zohlednit rozdílné možnosti sportování na velikosti obce. Z menších nebo vzdálenějších bývá horší dopravní dostupnost do města, kde je nabídka nesrovnatelně širší. V úvahu je nutné brát mimo jiné i bezpečnost dítěte a finanční situaci rodiny. Venkov naopak umožňuje více sportování ve volné přírodě (turistika, poznávání rostlin a zvířat). Nejpočetnější v Pardubickém kraji jsou oddíly zaměřené na fotbal a atletika.²⁶

Obrázek 1 – Členská základna Pardubický kraj

Členská základna České unie sportu podle pohlaví a věku v Pardubickém kraji k 31. 12. 2016
(vybraná sportovní odvětví – s více než 400 členy; řazeno sestupně dle sledovaného jevu)

Pramen: Česká unie sportu

Zdroj: ČSU²⁷

3.2.2 Sociální nerovnost

Sociální nerovnost je definována jako „Nerovnost v přístupu k důležitým společenským zdrojům a v disponování s nimi. Obvykle se pojem sociální nerovnost používá v případě, že se týká větších skupin a má relativně dlouhé trvání. Příčinami sociální nerovnosti může být např. státní regulace (v totalitní společnosti třeba zvýhodnění členů

²⁶ Sport. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

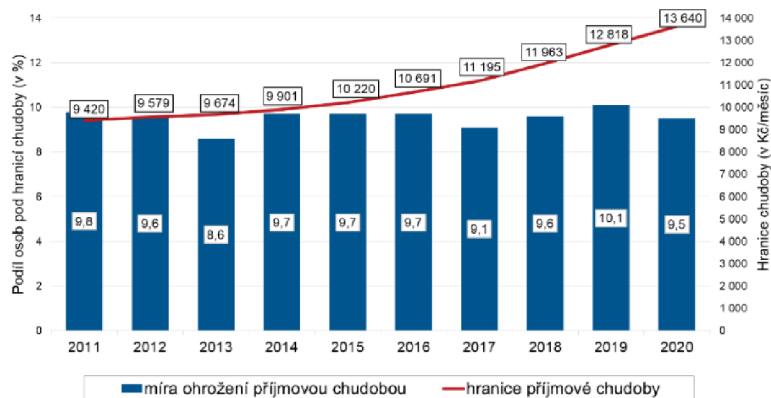
²⁷ Členská základna. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

strany a jejich rodinných příslušníků, společenské poměry (rasová diskriminace, rodinné poměry) nebo osobní dispozice (zdravotní stav, inteligence).“²⁸

Disparita je definována jako proces vyloučení jednotlivce nebo skupiny na okraj společnosti. Sociální nerovnost se považuje za sociální problém, když je chápána v rovině nespravedlivého dělení práv vztahující se k identitě jedince, ať už to je zázemí rodiny, finanční, zdravotní nebo etnické. Odstraňování různosti není cílem, ale nepřiměřeně výraznou sociální nerovnost, která je vytvářena společností uměle. Nikdo by neměl být znevýhodněn, diskriminován, z důvodu národnosti, rasy nebo náboženství apod. Určitá disparita je vítána, neboť vede k soutěžení o moc a prestiž, kde vyhrává lepší. Permanentní soutěživost není vždy výhodná, protože může docházet k soustavnému stresu.

Při spojení s trávením volného času lze rozlišit sociální nerovnost sociálně ekonomickou a sociálně kulturní. Ekonomická nerovnost má prvopočátek ve finančním statusu rodiny, kdy nízkopříjmové rodiny nemohou dítěti dopřát trávit volný čas organizovaně. Naopak dobře zabezpečené dítě nemusí projevit zájem o volnočasové aktivity, protože je do nich rodiči „tlačeno“ a to často nekoresponduje s konkrétním zájmem. Nerovnost kulturní je daná společností, ve které se rodina pohybuje. V současné době se oba typy nerovností zkoumají současně, neboť ve většině případů jedna navazuje na druhou, nebo jedna druhou ovlivňuje.

Obrázek 2 – Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou v ČR v letech 2011 -2020

Zdroj: ČSU²⁹

²⁸ Dispartita. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

²⁹ Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou. [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2021/03/pred-koronakrizi-podil-domacnosti-ohrozenych-chudobou-klesl-na-95/>

4 Vlastní práce

Po sestavení teoretické části a prostudování odborné literatury je možné přistoupit k praktické části a vlastnímu výzkumu. V této části je provedeno kvantitativní dotazníkové šetření a vyhodnocení těchto dat. Zacíleno je na hodnocení spokojenosti nabídky aktivit pro děti a mládež, zjištění, které kroužky dětem v lokalitě chybí. K porovnání ze strany provozovatelů poslouží řízené rozhovory se zástupci organizací, kteří přiblíží chování dětí při provozování činnosti.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem empirické části je zhodnotit praktické zkušenosti s chováním dětí ve společnosti z pozice odpovědného pracovníka organizace i dítěte samotného. Dále zjistit, jaké vyplývají z praxe nedostatky. Na základě tohoto navrhnout možná řešení nebo zvážit možnost zařazení aktivity do nabídky v obci z hlediska zájmu, prostor nebo kvalifikovaného trenéra.

Cílem práce je přiblížení problematiky kvalitního trávení času dětí a mládeže.

4.2 Metodika vlastního výzkumu

Pro tuto práci byl zvolen kvantitativní výzkum, který byl rozdělen a při následném sběru dat zpracován pomocí dvou metod dotazování. Bylo připraveno dotazníkové šetření, které bylo následně zpracováno a sloužilo jako podklad pro vyhodnocení nabídky mimoškolních a zájmových aktivit. Návaznost na výzkumné otázky a teoretickou část byl sestaven okruh a typ otázek a také formální uspořádání dotazníku. Byl stanoven název dotazníku, sepsán úvodní text s průvodním dopisem a instrukcemi pro vyplnění. Dotazník byl zpracován stránkou www.surveymonkey.com, který slouží pro tyto účely. Nejprve proběhla zkušební studie se 7 respondenty, pomocí které byla zjištěna relevance výzkumného záměru. Předvýzkum byl realizován 10 respondenty, kteří odhalili nedostatky formulace otázek pro skupinu respondentů a tři otázky byly upraveny. Po úpravě nedostatků bylo provedeno ostré dotazníkové šetření. Internetový odkaz byl odeslán online. Ve Slatiňanech byly následně osloveny 4 organizace, které patří dětem k hojně navštěvovaným. Dvě organizace se odmítly dotazníkového šetření zúčastnit bez udání důvodu. Pro dotazníky byla využita databáze dvou organizací, které byly ochotny dotazník zákonným zástupcům dětí rozeslat. V obci žije asi 650 dětí ve věku 0 - 15 let. Při přípravě šetření se předpokládala účast cca 400 - 450 dětí

s přihlédnutím ke skutečnosti, že zde žijí děti, které se žádné mimoškolní aktivity nezúčastňují. Podíl vzorku 58 dotazníků je z celkového populačního vzorku 33,14 %. Mezi rodiči obecně panovala neochota dotazník vyplnit. Při dotázání jednoho konkrétního z rodičů v každé zúčastněné organizaci bylo uvedeno, že jeden rodič dotazník řádně vyplnil, druhý rodič zdůvodnil, že dotazníky byl za pandemie nucen vyplňovat pro školu často a není dále ochoten se dalších zúčastňovat. Mimoškolní a zájmová činnost dětí a mládeže je odvětví, kde se obtížně získávají hodnoty. Po 14 dnech bylo dotazníkové šetření ukončeno. Data byla očištěna a seříděna, aby posloužila k vyhodnocení a následnému grafickému znázornění absolutních hodnot.

Tabulka 2 – Organizace – dotazníkové šetření

Organizace	Počet členů k 31.12.2022	Počet oslovených rodičů
Organizace č. 1	123	117
Organizace č. 2	63	58
Organizace č. 3	78	nezúčastnila se bez udání důvodu
Organizace č. 4	360	nezúčastnila se bez udání důvodu
Celkem	624	175

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Druhá metoda dotazování byla zpracována jako řízený standardizovaný rozhovor, kterým byly zjištěny zkušenosti dvou dotazovaných ze soukromého sektoru i zájmového spolku. Otázky byly sestaveny, aby se nemusely být respondentům dodatečně vysvětlovány a jejich formulace byla jasná, srozumitelná a odpovědi tak lépe porovnatelné. Po dohodnutí schůzky se rozhovory realizovaly v prostředí vybraných organizací. Obě metody výzkumu byly shledány proveditelnými z důvodu nižších finančních nákladů a data získaná rozhovorem byla snáze vypracovatelná.

4.3 Dotazníkové šetření

Informace byly zjišťovány pomocí otázek, jaké mají dotazovaní zákonní zástupci dětí zkušenosti, jak umožnit dítěti trávit volný čas. Zkoumána byla i současná situace, kdy se stav začíná rovnat době před pandemií.

4.3.1 Pilotní studie a předvýzkum

Pilotní studie byla provedena s 7 respondenty, jejichž děti tráví svůj volný čas aktivně. S testovanými byly provedeny rozhovory volnou formou a respondenti sdělili své zkušenosti s mimoškolní činností z pohledu rodiče, jaké vidí výhody v nabídce v místě bydliště a co je pro ně obtížné, pokud si dítě vybere kroužek mimo obec. Všichni respondenti uvedli, že za negativní považují právě dojíždění. Pomocí těchto rozhovorů došlo k osvětlení problematiky před sestavením otázek do dotazníku. Proto bude i tato otázka v průzkumu šetřena, nezávisle na skutečnosti, zda se jedná o spolek nebo soukromou organizaci, 8 respondentů uvedlo, že s dopravou dítěte na kroužek nemají žádné obtíže, 2 respondenti uvedli, že musí požádat příležitostně své rodiče nebo prarodiče o pomoc.

Před plánovaným předvýzkumem si autorka práce sama vyplnila několikrát dotazník a ověřila si správný pravopis a formulace otázek dotazníkového šetření k provázání s otázkami výzkumnými. Předvýzkumu se zúčastnilo 10 respondentů, kteří testovali připravený online dotazník s poskytnutím zpětné vazby. Dotazník ve formě linku byl zaslán e-mailem. 2 respondenti upozornili, že by rádi odpověděli na otázku týkající se vzdělávací mimoškolní aktivity pro vzdělávání jazyků. Otázka pak byla zařazena: „*Dochází dítě na výuku cizího jazyka?*“ Byly také odhaleny mírné nedostatky ve formulaci otázek a logické návaznosti v pořadí otázek pro skupinu respondentů. Všichni uvedli, že dotazník vyplnili do 5 minut a že otázky, pokyny k vyplnění jednotlivých otázek i nabídky odpovědí byly srozumitelné.

4.3.2 Výzkumný vzorek

Osloveni byli respondenti ženy a muži z řad rodičů dětí, které navštěvují mimoškolní aktivity v obci a tvoří tak základní soubor dotazování. Vzorkem populace se stali respondenti z obce.

4.3.3 Zpracování

Sběr dat dotazníkového šetření probíhal od 8. do 24. února 2023. E-mailem bylo osloveno 175 respondentů a dotazník vyplnilo 58 z nich. Úspěšnost vyplnění činila 33,14 %. Data byla očištěna o dotazníky, které nebyly zcela vyplněny nebo byly pouze otevřeny bez vyplnění. Dle zpětné e-mailové vazby nedovyplnily právě respondenti, jejichž děti nenavštěvují žádný kroužek v obci nebo dojíždějí a dotazník jim byl přeposlán na základě dřívějšího členství v organizaci, kde dítě již mimoškolní aktivitu nenavštěvuje. Vyřazeno bylo 6 dotazníků a 52 respondentů vyplnilo dotazník správně. Kompletní dotazník a otázky použité v dotazníku jsou zaznamenány v příloze č. 3. Respondenti vyplňovali dotazník nejčastěji v čase do 5 minut v počtu 46 dotazníků, poté do 10 minut 6 dotazníků. Nejčastější vyplňování dotazníku v čase do 5 minut potvrdila i pilotní studie.

V tabulce 3 jsou uvedeny demografické údaje respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Tabulka 3 – Přehled demografických údajů

Ukazatel	Odpověď	Absolutní počty	Relativní počty
Pohlaví	chlapec	7	13,46
	děvče	45	86,54
Věk	5 až 8	16	30,77
	9 až 12	18	34,62
	13 až 15	11	21,15
	15 a více	7	13,46
Bydliště	Slatiňany, Škrovád	39	75,00
	Jiné	9	17,31
	Trpišov, Říště, Kunčí	2	3,85
	Lukavice, Lukavička	2	3,85
	Bítovany, Bítovánky	0	0,00
	Orel	0	0,00
	Žumberk	0	0,00

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

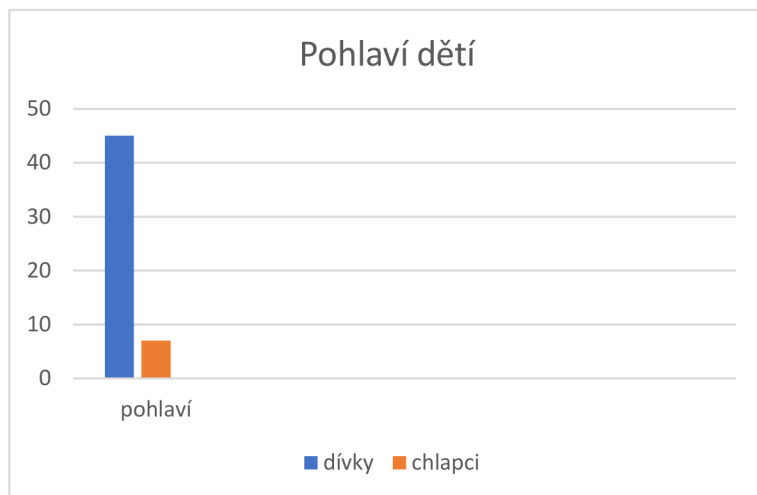
První ukazatel uvádí hodnoty, které se zabývají pohlavím dítěte navštěvujícího mimoškolní aktivity. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 52 zákonných zástupců dětí, z toho bylo 13,46 % chlapců a 86,54 % dívek. Hodnoty věkových kategorií dětí byly rozděleny podle nejčastěji zjištěného dělení dětí v oddílech dle věku. Nejvíce odpovídajících spadalo do věkové kategorie 9 až 12 let a nejméně do kategorie 15 a více let. Nejvíce

respondentů žije přímo ve Slatiňanech, 9 rodičů uvedlo, že dojíždí z jiné obce, než byla konkrétně vyjmenována, 2 respondenti uvedli bydliště v místní části a 2 udali blízké okolí.

4.3.3.1 Zpracování – jednotlivé otázky

Otázka č. 1: Dítě, za které jako zákonný zástupce dotazník vyplňujete?

Graf 3 – Pohlaví dítěte

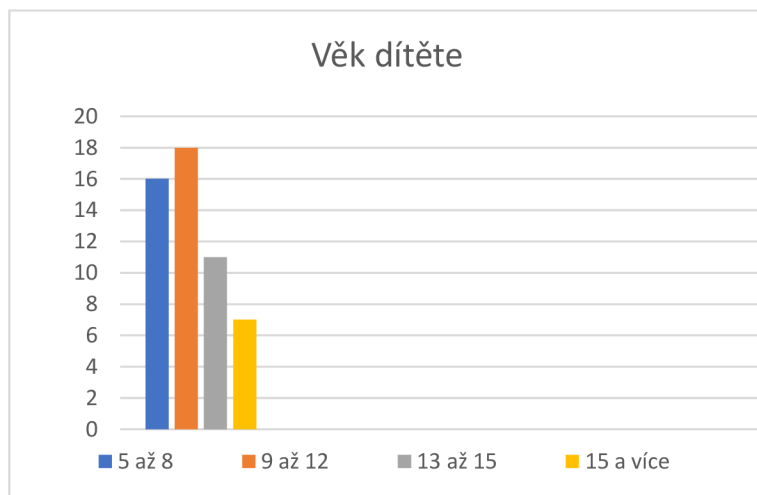

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

V první části výzkumu je položena filtrační otázka rozřazující respondenty podle pohlaví, odpovědělo 45 dívek, což je 86,54 % a 7 chlapců s 13,46 %.

Otázka č. 2: Věk dítěte?

Graf 4 – Věk dítěte

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Položením této otázky bylo sledováno, jaké věkové kategorie navštěvují mimoškolní a zájmové aktivity. Je patrné, že z 52 respondentů, 18 respondentů patří do věkové kategorie 9 – 12 let, což činí 34,62 %, 16 z nich do kategorie 5 – 8 let (30,77 %), 11 uvádí věkovou kategorii 13 – 15 let (21,15%), kategorie ve věku 15 a více let 7 dětí (13,46 %).

Otázka č. 3: Bydliště dítěte?

Graf 5 – Bydliště

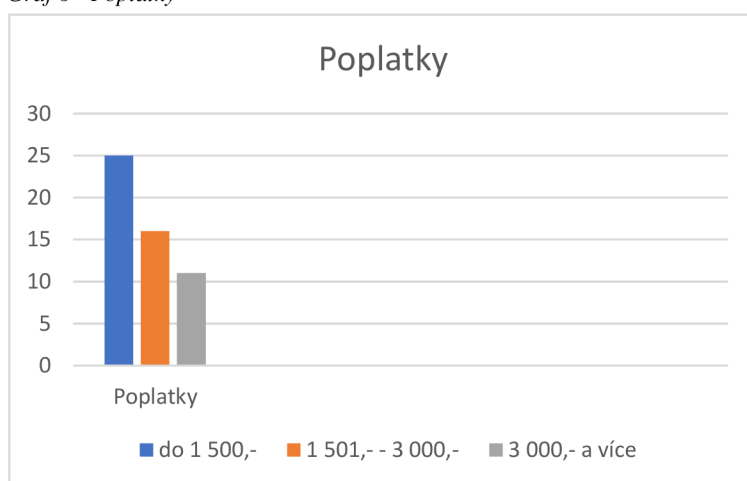

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tato otázka zjišťovala, zda dítě bydlí přímo v obci nebo žije v místních částech a okolí. 39 respondentů, tj. 75 %, uvedlo, že bydlí přímo ve Slatiňanech, 9 uvádí (17,30 %) dojíždění z jiné obce, 2 respondenti (3,85%) žijí v blízkém okolí Lukavice, Lukavička a 2 (3,85 %) bydlí v místních částech Trpišov, Říště, Kunčín.

Otázka č. 4: Výše poplatků za návštěvu mimoškolní aktivity za pololetí?

Graf 6 - Poplatky

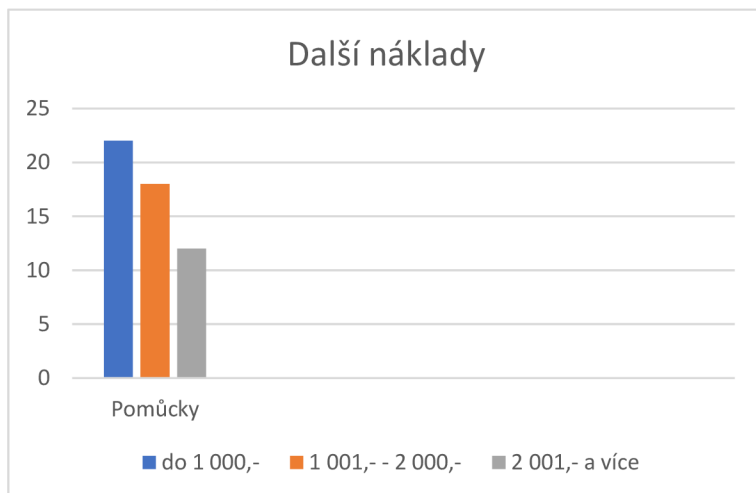

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

V tomto grafu je znázorněna finanční náročnost mimoškolních aktivit pro děti. Výše poplatků do 1500,- uvedlo 25 respondentů (48,08 %), 16 respondentů (30,77 %) rozmezí 1501,- - 3000,- a nad 3000,- za pololetí uvedlo 11 z nich (21,15%).

Otázka č. 5: Další náklady na mimoškolní aktivity za pololetí (např. výtvarné potřeby, sportovní pomůcky)?

Graf 7 – Další náklady

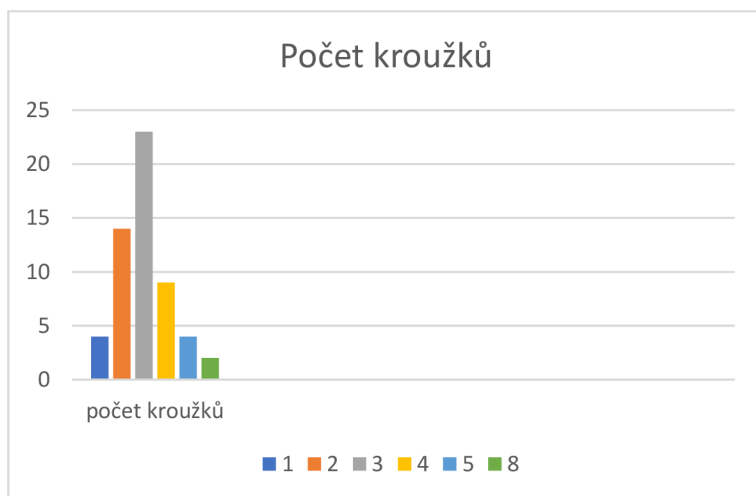

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tato otázka zjišťovala, jak vysoké jsou náklady na pomůcky a potřeby k mimoškolní činnosti. 22 rodin (48,08 %) uvedlo, že další náklady se pohybují do 1 tis. Kč, 16 (34,62 %) do 2 tis. Kč, 12 (23,08 %) od 2 tis. výše.

Otázka č. 6: Kolik kroužků dítě navštěvuje:

Graf 8 – Počet kroužků

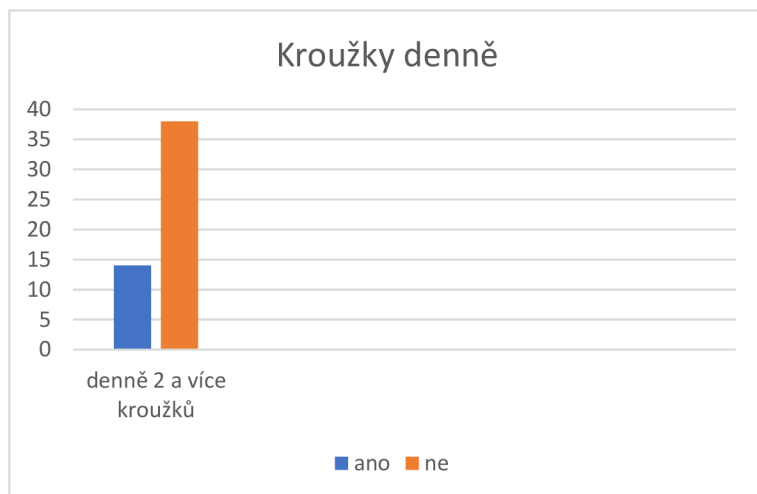

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

V této otázce bylo sledováno, kolik kroužků děti navštěvují. Četnost návštěvy jednoho kroužku uvedli 4 respondenti (7,69 %), 2 kroužky navštěvuje 14 respondentů (26,92 %), do 3 kroužků chodí 19 respondentů (36,54 %), 4 kroužky uvedlo 9 respondentů (17,31 %), návštěvu 5 kroužků uvedli 4 respondenti (7,69 %) a 2 děti navštěvují 8 kroužků (3,85).

Otázka č. 7: Má dítě 2 a více kroužků v jeden den?

Graf 9 – Kroužky denně

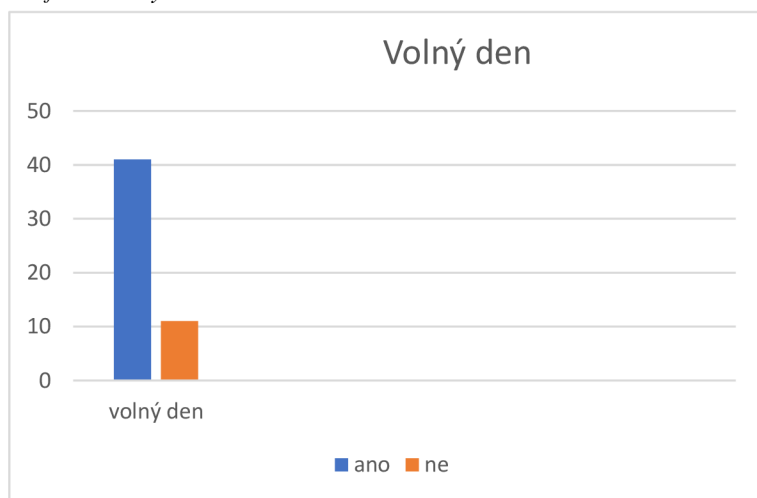

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tato otázka zjišťovala, zda dítě má některý den v týdnu dva kroužky. Dva kroužky denně má 14 dětí (26,92 %), naopak 38 (73,08 %) dětí má jeden kroužek denně.

Otázka č. 8: Má dítě alespoň jeden den v týdnu bez kroužků?

Graf 10 – Volný den

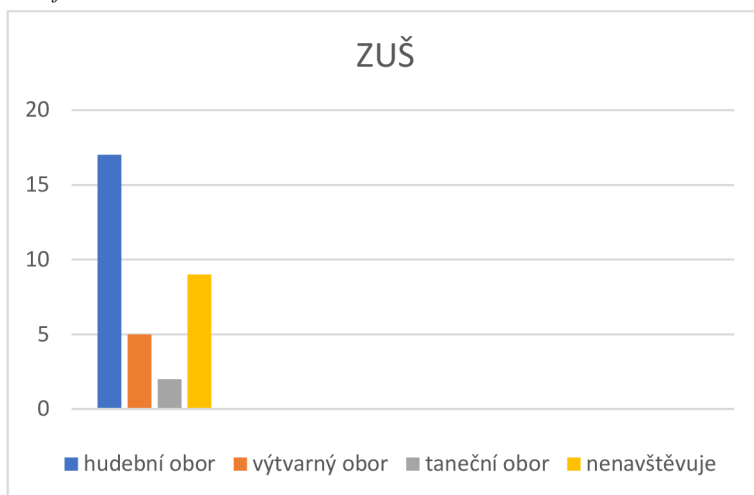

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

V této otázce se zjišťovalo, zda má dítě volný den bez kroužků. 41 dětí (78,85 %) má den volný a 11 dětí (21,15 %) tráví čas na aktivitách denně.

Otázka č. 9: Navštěvuje dítě ZUŠ?

Graf 11 - ZUŠ

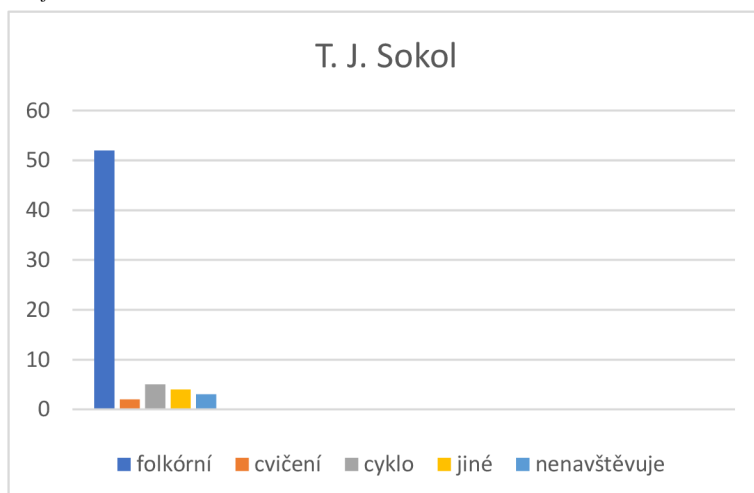

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tento graf znázornil návštěvnost místní ZUŠ dle oborů. 17 dětí navštěvuje hudební obor, 5 dětí uvedlo výtvarný a 2 děti obor taneční. Děti 28 respondentů místní Základní uměleckou školu nenavštěvuje, což činí více než 50 %.

Otázka č. 10: Navštěvuje dítě T. J. Sokol?

Graf 12 - T. J. Sokol

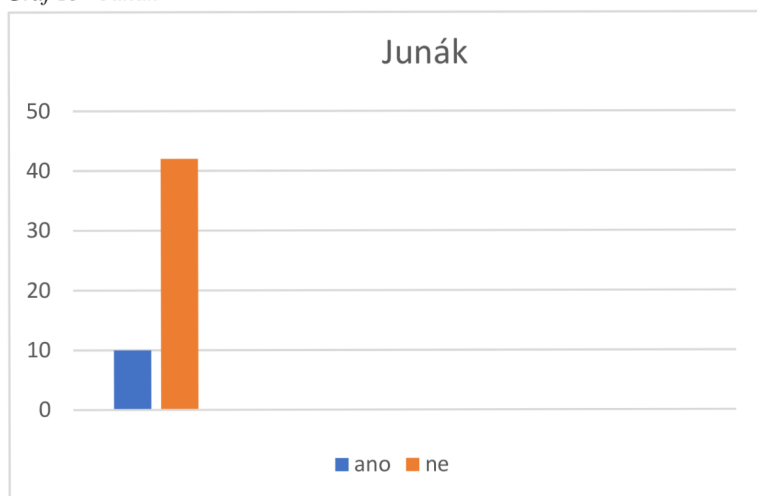

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tento graf znázornil návštěvnost Sokola a jeho oddílů. 49 dětí (94,23 %) navštívuje DFS, 2 děti zároveň navštívuje cvičení, 5 cyklo oddíl a 4 jiný oddíl, pouze 3 děti (5,77 %) T. J. Sokol nenavštívují.

Otázka č. 11: Navštívuje dítě Junák?

Graf 13 - Junák

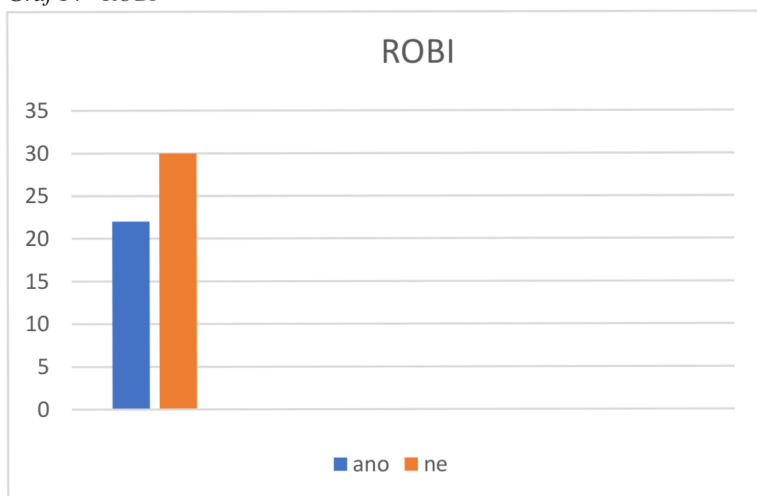

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Tento graf znázornil návštěvnost Junáku, který patří ve Slatiňanech mezi organizace s vyšším počtem stálých členů. 10 dětí (19,23 %) oddíly navštívuje a 42 dětí (80,77) není členem organizace.

Otázka č. 12: Navštívuje dítě ROBI?

Graf 14 - ROBI

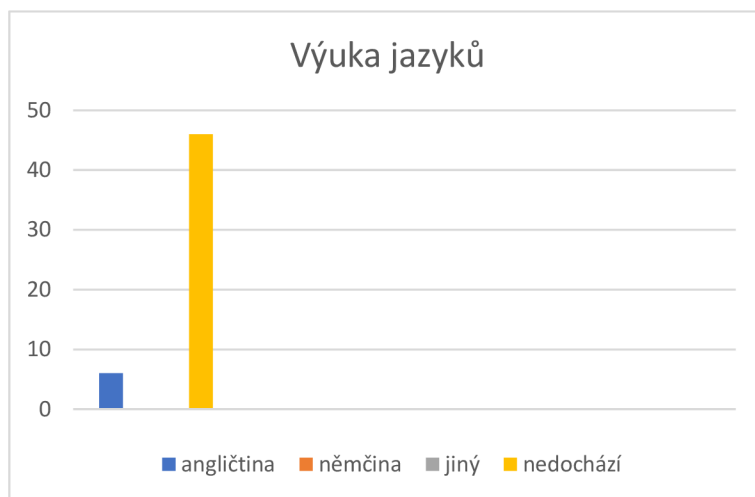

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Z grafu 12 je viditelné, že 22 dětí (42,31 %) navštívuje ROBI a 30 dětí (57,69 %) na ROBIky nedochází.

Otázka č. 13: Dochází dítě na výuku cizího jazyka?

Graf 15 – Výuka jazyků

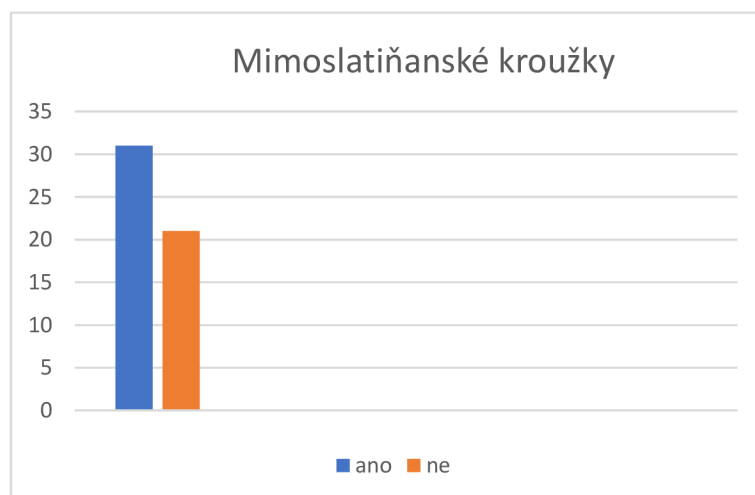

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Graf znázornil možnosti výuky jazyků v okolí obce. Přímou ve Slatiňanech děti nemají možnost účastnit se výuky angličtiny, 46 (88,46 %) nenavštívuje žádný jazykový kurz, přesto 6 dětí (11,54 %) angličtinu navštívuje jinde.

Otázka č. 14: Navštívuje dítě kroužek i mimo Slatiňany?

Graf 16 – Mimoslatiňanské kroužky

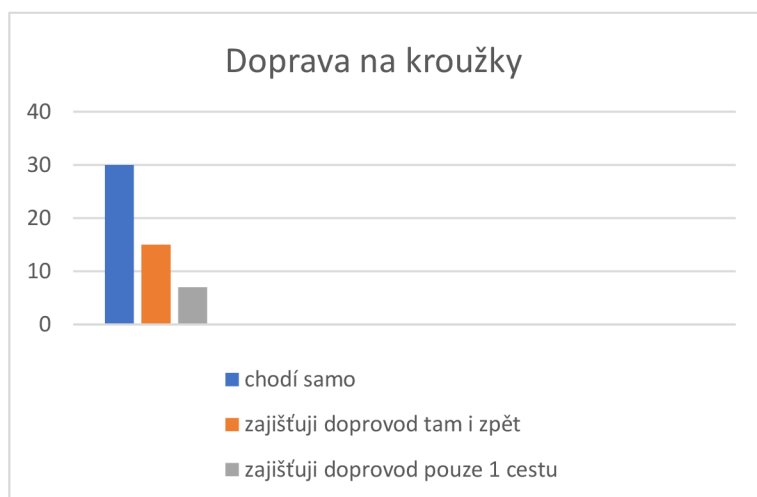

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Otázkou bylo zjišťováno, zda děti dojíždějí za kroužkem jinam, převážně Chrudim nebo Pardubice. Ano uvedlo 31 respondentů (59,62 %) a 21 z nich (40,38 %) uvedlo, že navštěvují kroužky v místě.

Otázka č. 15: Doprava dítěte na kroužek?

Graf 17 – Doprava na kroužky

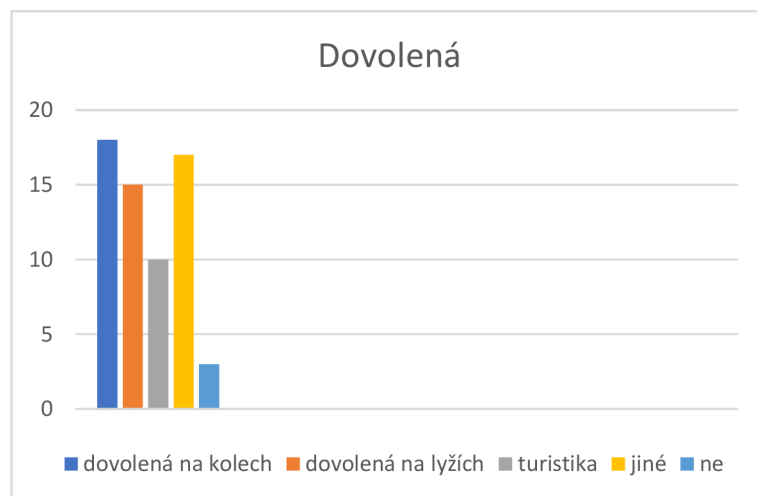

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Další otázka byla zaměřena na doprovod na kroužek nebo z kroužku. 30 respondentů (57,69 %) uvedlo, že dítě si dochází samo, 15 respondentů (28,85 %) zajišťuje doprovod tam i zpět a 7 rodičů (13,46 %) zajištění pouze jednu cestu.

Otázka č. 16: Trávíte část dovolené s dětmi sportem?

Graf 18 - Dovolená

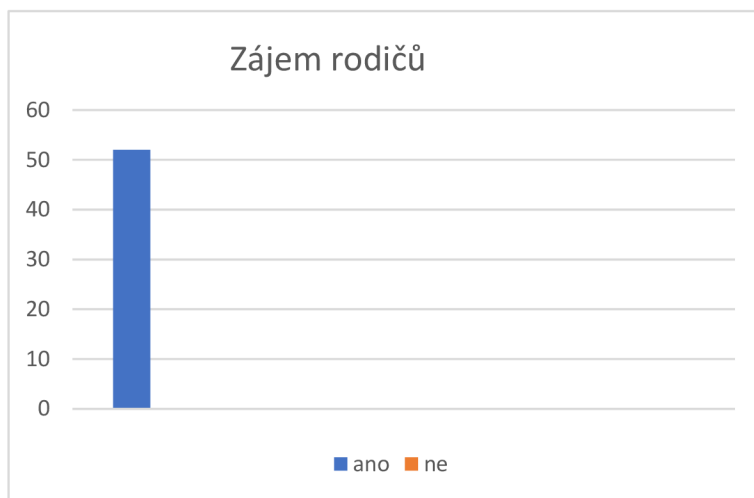

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

V této otázce bylo sledováno, zda rodiče při dovolené s dětmi (rodinná dovolená) tráví čas sportovní aktivitou. Bylo zjištěno, že 18 respondentů (34,62 %) tráví dovolenou na kolech, 15 respondentů (28,85 %) na lyžích, turistice se věnuje 10 respondentů (19,23 %), jinou aktivitu uvedli 17 rodiny (32,69 %). 3 respondenti (5,77 %) uvedli, že netráví čas na dovolené sportovní činností.

Otázka č. 17: Zajímám se o činnosti, kterou dítě na kroužku vykonává?

Graf 19 – Zájem rodičů

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Z grafu 19 je viditelné, že všichni, tj. rodiče 52 dětí se zajímají o to, jak jejich dítě tráví čas a jak probíhá jejich aktivita na kroužku.

Otázka č. 18: Je kroužek pro děti, který by ve Slatiňanech chyběl?

Graf 20 – Zájem o jiné kroužky

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2023, vlastní zpracování

Z grafu 20 je patrné, že děti by uvítaly ještě další možnosti aktivit. Děti postrádají angličtinu, která byla dříve ve Slatiňanech vyučována. Je zde také uvedena keramika, kterou mohou děti navštěvovat v družině, je pouze pro družinkové děti a pro ostatní tento kroužek chybí. Po jednom dítěti zde postrádají kroužek šachy + fotografický, parkour + více sportovního vyžití, modelářský, lukostřelba + šerm, e-sport + víkendové kroužky + robotika. Dvě děti uvedly orientační běh + cyklokros, lezení po stěně, švihání, zumba + aerobic, 2 děti žádný kroužek nepostrádají. 3 děti by rády navštěvovaly přírodovědný + tvořivý + keramiku. 4 z dětí neví, na který další kroužek by chtěly docházet. Tenis uvedlo 5 dětí a 9 by rádo chodilo na angličtinu. 13 respondentů uvedlo „nic“, což je 25 % dotázaných, kteří jsou s nabídkou spokojeni.

4.4 Rozhovory

Rozhovory byly realizovány na základě připraveného archu s vypracovanými otázkami. Zástupci organizací odpovídali, jaké mají zkušenosti s dětmi, dětem poskytují, jak s nimi pracují a motivují je, co by jim rádi předali do budoucnosti. I pro rodiče dětí byly připraveny otázky, které byly přizpůsobeny a řešily nabídku mimoškolních a zájmových činností pro děti.

4.4.1 Výzkumný vzorek

Pro širší záběr uvedení do problematiky z pohledu zástupců organizací pracujících s dětmi byly rozhovory uskutečněny s respondenty z veřejného i soukromého segmentu.

Respondent 1 – Žena, 51 let, povoláním učitelka hudby, sólového a souborového zpěvu. Práce s dětmi v zaměstnání i v zájmovém spolku, praxe více než 10 let.

Respondent 2 – Muž, 36 let, majitel Ski Fanatic s.r.o., vyučující Univerzita Karlova. Práci s dětmi se začal věnovat již při studiu jako lyžařský instruktor, praxe více než 10 let.

4.4.2 Zpracování

Otázky a odpovědi respondentů ze standardizovaných rozhovorů byly zaznamenány do připravených záznamových archů, které byly následně přepsány a vloženy v práci jako příloha č. 1 a 2. První tři otázky sloužily k získání informací o respondentech a odpovědi byly použity k jejich představení.

4. Kolik času věnujete práci s dětmi týdně?

Respondent ze zájmového spolku uvedl cca 10 hodin týdně, v případě vystoupení často i více. Respondent ze soukromého sektoru uvedl 4 hod týdně, neboť administrativa zabírá většinu času, který dříve mohl práci s dětmi věnovat.

5. V posledních letech zájem o mimoškolní aktivity roste, vyhoví Vaše organizace všem přihlášeným dětem?

Touto otázkou byl šetřen zájem o mimoškolní aktivity. DFS přijímá děti neomezeně do tří skupin dle věku a šikovnosti. Ski Fanatic má omezenou kapacitu, aby mohl udržet kvalitu kurzů, které jsou zpoplatněny.

6. Máte nějaké konkrétní nebo specifické požadavky na dítě, aby se mohlo účastnit kroužku/kurzu?

Obě organizace uvádějí, že pokud jsou informováni a jejich možnosti do dovolují, nejsou tam výrazná omezení k účasti.

7. Jak vnímáte používání mobilních telefonů při kroužku/aktivitě? Jak děti snášejí čas bez telefonu?

Oba respondenti uvedli, že používání telefonů je rušivé, pokud není používán k výuce.

8. Jaký je Váš názor na trávení volného času jako prevence nežádoucího jednání?

Respondenti shodně uvádějí, že volnočasové aktivity jako kvalitní trávení volného času je pro děti velmi důležité. Pokud tráví čas aktivně, organizovaně mají možnost se vyhnout nevhodnému chování.

9. Proměnila se komunikace a sociální vazby mezi dětmi před a po pandemii?

Respondenti shodně uvedli, že se chování dětí změnilo. Je zde výrazná změna v komunikaci a potřebě odpoutat se od rodičů a domova. Respondent 1 uvedl z pohledu pohybových aktivit, že děti „zlenivěly“.

10. Pokud by se k Vám přihlásilo dítě, které je ze sociálně slabší rodiny, lze mu poskytnout bezplatnou návštěvu organizace nebo jiné výhody?

Zde respondenti objasnili, za jakých podmínek je možno dětem z těchto rodin vyhovět.

11. Pokud byste měl možnost, využít pobytu u stejně nebo podobně zaměřené organizace v cizině, využil byste ji? Máte případně již nějakou zkušenost s výměnným pobytem?

Oba respondenti využívají možnosti zahraniční spolupráce. Také obě organizace zatím mají pozitivní zkušenosti.

12. Ve spojení s Ukrajinou se měly začlenit ukrajinské děti do kolektivu. Měly děti o tyto aktivity zájem a pokud ano, jak jste zvládali jejich adaptaci?

Začlenění dětí je bylo hodnoceno v organizacích podobně. I přes vysoký počet dětí z Ukrajiny ve Slatiňanech, nabídku využila 2 děvčata. Z pohledu outdoorové organizace nebyl zájem velký.

13. Co byste rád, aby si děti z Vašich kroužků/kurzů odnesly?

Respondenti u této otázky poukázali na kolektivní spolupráci, trávení času v kolektivu a fair play chování. Že je pro jejich rozvoj důležité trávení času kvalitně a smysluplně.

14. Co byste chtěli předat další generaci?

Respondent 1 se zaměřuje na tradice a zvyky, na které bychom měli být hrdí. Respondent 2 upřednostňuje volnočasové aktivity sportovní s pohledem do historie, jak se děti dříve pohybovaly ve svém volném čase.

4.5 Organizace a spolky ve Slatiňanech

Organizace a spolky věnující se vyplnění času dětí a mládeže jsou v dnešní době rozšířené, mezi dětmi i rodiči oblíbené, neboť při správné volbě je dítěti zajištěno kvalitní trávení volného času a naplněna potřeba seberealizace a vzdělávání.

Pokud má spolek nebo organizace pevnou strukturu, bývá ve většině případů veden jako právnická osoba, která je založena alespoň třemi osobami, vedeným společným zájmem a k jeho naplňování, jako samostatný a dobrovolný svazek členů, ve kterém se spolčují. Název spolku musí obsahovat slova „spolek“, „zapsaný spolek“ nebo také často užívanou zkratku „z. s.“³⁰ Výjimkou jsou případy, kdy jsou pro to důležité důvody, zejména pokud spolek užívá svůj název dlouhodobě a je pro něj tak příznačný, že jeho zaměnitelnost či klamavost nelze předpokládat, např. Sokol.³¹ Vedle hlavní činnosti spolku, tj. uspokojování a ochrana těch zájmů k jejichž naplňování je spolek založen, může být i hospodářská činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti. Zisk z činnosti spolku je možno použít pouze pro spolkovou činnost.

³⁰ Spolek [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: <http://www.zapsanyspolek.cz/2014/05/definice.html>

³¹ Spolek [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://www.profineziskovky.cz/cs/spolky/co-je-to-spolek/a-3797/>

Přesto by spolky nemohly vykonávat svou činnost, kdyby nebylo podpory obce a státu. Obec již při tvorbě rozpočtu na následující rok zohledňuje výši dotace převážně dle požadavků spolku, neboť jsou známy potřeby k provozu a lépe se na dotaci dosáhne. Při žádosti o dotaci ze strany státu se využívají dotační tituly vedené Národní sportovní agenturou. Stránky Ministerstva financí pak umožňují nahlédnout do Registru dotací, kde je evidována konkrétní dotace. Velmi často jsou dotace poskytovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem pro místní rozvoj.³²

Město Slatiňany podporuje sportovní i vzdělávací programy v místě. Nabídka aktivit je široká, sport, hudba, tanec, cvičení, cykloturistika, kultura a tak si „každý si přijde na své“. I přes pestrou nabídku některé děti jezdí do Chrudimi nebo dopravně dostupných Pardubic. Slatiňany nenabízí moderní či pro děti atraktivní zájmové činnosti a jsou spíše tradiční. Při kolektivních i individuálních soutěžích, zápasech získávají velmi dobré výsledky a umísťují se na předních místech tabulek. Mnoho občanů, dětí i dospělých, považují tyto aktivity jako setkání s přáteli a vedou k tomu i nastupující generaci.

4.5.1 SK Spartak Slatiňany

Sportovní klub Spartak Slatiňany³³ v současné době má přes pět stovek členů a je tak nejpočetnější organizací na Chrudimsku. V klubu je sdruženo 9 oddílů se zázemím moderně vybudovaného sportovního areálu, počínaje dvěma fotbalovými hřišti, škvárovou atletickou dráhou, volejbalovými, tenisovými a nohejbalovými kurty konče. Dříve pod klub patřil provoz plovárny, která byla v roce 2009 převedena pod Město Slatiňany. V areálu se nachází i víceúčelová hala pro sálové sporty.

4.5.1.1 Atletika

Atletika³⁴, oddíl ve Slatiňanech, má dlouhou historii počínající v roce 1941, kdy se trénovalo převážně na travnatém hřišti za sokolovnou. Na rovině byly 4 škvárové dráhy. Po skončení 2. světové války se oddíl částečně rozpadl. Polovina padesátých let znamenala pro rozvoj atletiky, byla vybudována dráha a rozvíjela se atletická škola dorostu. V současné době má oddíl podskupinu dorostenců, starších zákyň a přípravku.

³² Dotace [online]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://red.financnisprava.cz/registr-dotaci/dotace>

³³ SK Spartak Slatiňany. [online]. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: <https://skspartakslatinany.webnode.cz/>

³⁴ Atletika - SK Spartak Slatiňany. [online]. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: http://atletikaslatinany.cz/?page_id=695

4.5.1.2 Fotbal

Fotbal³⁵ je pravděpodobně nejpočetnější sportovní oddíl pod hlavičkou Spartaku. Nejmladší školička nabírá děti od 5 let věku „dle šikovnosti“, dále děti postupují do mladší a starší přípravky, mladší a starší žáci, dorost.

4.5.1.3 Frisbee

Frisbee Chlupatá žába³⁶ je nepočetný oddíl, který má úspěchy na poli Evropských soutěží (ME Nizozemí 2017), ale jeho členy se stávají žáci základní školy, které tento sport zaujal při výuce tělesné výchovy, která se vyučuje na základní škole.

4.5.2 Základní umělecká škola

ZUŠ Slatiňany³⁷ se stala nedílnou součástí kulturního a společenského života města Slatiňany a především důležitou zájmovou aktivitou pro děti.

Hudební obor je uveden na webových stránkách školy krátkým, ale výstižným, motem o důležitosti pobývání dětí v kolektivu. „*Cílem kolektivních předmětů (hudebních souborů) je především vzájemná tolerance a respekt k ostatním členům souboru. Nasloucháním, radostí ze hry a vytvářením společného díla naplňuje žák osobnostně sociální kompetence, neboť se zapojuje do společných aktivit. Uvědomuje si tak nejen svoji zodpovědnost, ale také důležitost jako nezbytná součást celku.*“³⁸

4.5.3 Skaut/Junák

Počátky skautingu se datují k počátku 20. století orientované na vlastenectví a přírodu. V roce 1970 se činnosti utlumuje a spadá pod Svaz české mládeže jako Junák, později pod Pionýrskou organizaci, působení je opět obnoveno po roce 1989, kdy se zaměřuje na potřeby dětí. V současné době je Skaut/Junák největší českou organizací.³⁹ Skaut Slatiňany čítá okolo 150 stálých členů. Činnost je zaměřena na tábornictví, ochranu přírody a poznávání

³⁵ Fotbal - SK Spartak Slatiňany. [online]. [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <https://spartakslatinany-cz.webnode.cz/nase-tymy/>

³⁶ Frisbee - SK Spartak Slatiňany. [online]. [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <http://www.frisbee.cz/chlupata-zaba.html>

³⁷ Základní umělecká škola. [online]. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://zuslatinany.cz/>

³⁸ Základní umělecká škola. [online]. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://zuslatinany.cz/hudebni-obor/>

³⁹ Skaut. [online]. [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/pro-rodice/>

naší vlasti. Program místního Skauta je pestrý, jednou měsíčně jezdí na víkendové výpravy, tráví větší část společně stráveného času v přírodě.⁴⁰

4.5.4 Horolezecký oddíl Škrovád

Skupina nadšenců horolezectví není početná, ale zastává zde významnou pozici při trávení volného času. Využívá místní skalní útvary souvislého masívu na březích Chrudimky. Je zde současná nejtěžší cesta stěnového lezení „Moucha na zdi“ lezená převážně stylem AF. Oddíl za příznivého počasí tráví čas u skal, v zimním období využívá sportovní hala s bouldrovkou a jsou zde pořádány soutěže v lezení.⁴¹

4.5.5 Robi

Slatiňanští „Robici“ je dobrovolná organizace dětí, mládeže a dospělých. Název organizace Robi vznikl jako heslo „Radost – Odvaha – Bystrost – Iniciativa“. Robi se zaměřuje na aktivní využití volného času dětí a mládeže. Děti jsou vedeny k ochraně přírody, turistice, táboření a dalším činnostem zajištěným jednotlivými vedoucími oddílů.⁴² Jeden z oddílů, věk dětí 5 – 7 let, který se soustředí na rozvíjení týmové spolupráce, tvoření, poznávání rostlin a zvířat. Klubovna je vybavena různými didaktickými pomůckami. Při návštěvě jedné takové schůzky nejmladších se děti rozpovídaly, co rádi dělají a z venkovních her vede „šipkovaná“, v klubovně vede vyrábění. Starší děti se učí orientaci na mapě a uzle, klade se zde důraz na společnou práci. Nejstarší oddíl už vedoucí „trápí“ morseovkou, topografickými značkami, nebo signály ohňů. Tento oddíl pravidelně navštěvuje v lednu akci „Ledová Praha“, při níž se seznamuje s památkami a historií. Děti se podílí při organizování Pohádkového lesa pro své mladší kamarády a učí se tak pomáhat a být ohleduplní k ostatním.

4.5.6 Tělocvičná jednota Sokol

Tělocvičná jednota Sokol, nezisková veřejně prospěšná organizace je jako samostatný právní subjekt registrovaná v České obci sokolské a zároveň je součástí Sokolské župy Východočeské-Pippichovy. Sokol jako organizace poskytuje svým členům a ostatní

⁴⁰ Skaut. [online]. [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <https://www.skaut-slatinany.cz/>

⁴¹ Horolezci. [online]. [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <http://skrovad.cz/test/rubriky/aktuality/>

⁴² Robici. [online]. [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <http://www.robici.org/index.php?tema=onas>

veřejnosti každého věku sportovní a kulturní vyžití kladoucí důraz na rozvoj přátelských vztahů, čestné a slušné jednání, vzájemnou pomoc a podporu vlasteneckého citění. Zaměřuje se na mládež a seniory, aby mohli smysluplně vyplnit volný čas, byli soběstační a udržovali fyzickou kondici. Sokolovnu ve Slatiňanech užívají jednotlivé oddíly tělocvičné jednoty, ale je využívána pro ostatní subjekty a širokou veřejnost jako prostor k pronájmu.⁴³

Počátky Sokola jsou spojovány s datem založení samostatného československého státu, kdy vedení České obce sokolské rozhodlo o vytvoření tzv. Národní stráže. Během období první republiky byl členem každý 15. občan, tedy počet členů se blížil milionu, sdruženo bylo 52 žup (z toho 6 na Slovensku a Podkarpatské Rusi). Budovaly se sokolovny téměř na každé obci. Z této doby naši sokolové vlastní většinu předválečných sportovních medailí. Činnost Sokola se mezi oběma válkami nesoustředil jen na tělovýchovu, podílel se na kulturním, sociálním, ekonomickém a politickém dění republiky, stal se zástupným symbolem českého národa a samostatného státu. V dubnu 1941 byla K. H. Frankem zastavena činnost Sokola až do konce 2. světové války. Po válce byla činnost obnovena, do roku 1948 měl Sokol před milion členů a včlenil se socialistické tělovýchovy a jako takový víceméně zanikl. Své „nové“ dějiny začal psát v lednu 1990, začalo se s obnovami jednot, žádostmi o navrácení majetku a získat zpět Tyršův dům. Tělocvičný proces prošel velkou změnou, neboť vývoj tělovýchovy pokračuje a dnes je cvičení koncipováno jako všeobecná příprava pro děti a kondiční pro dospělé. Přibývají nové sporty, dnes evidujeme asi 80 druhů a pokračuje se také v kulturních činnostech a rozvoji tradice všesokolských sletů a pořádání akcí pro členy i veřejnost. Je stále kladen důraz na Sokolské patero, v jehož duchu se vychovávají další generace.⁴⁴

⁴³ Tělocvičná jednota Sokol. [online]. [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <http://www.sokolslatinany.wz.cz/>

⁴⁴ Tělocvičná jednota Sokol. [online]. [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

Obrázek 3 – Sokolské patero

SOKOLSKÉ PATERO

SPORT
VZTAH K POHYBU

Sokol přináší sport pro každého bez rozdílu věku a příjmu. Rozvíjí tělesnou zdatnost svých členů i ostatních. Pohyb považuje za součást zdravého životního stylu. Lidem pomáhá nacházet v pohybu radost.

„Tužme se!“

OBČANSTVÍ
VZTAH K ZEMI

Sokol je vlastenecký v nejlepším smyslu slova. Svě členy vede k lásce k rodné zemi a k úctě k duchovnímu dědectví našeho národa. Sokolové jsou hrdými, angažovanými občany své země, České republiky.

„Za národ, drahou vlast!“

KOMUNITA
VZTAH K OBCI

Sokol je místem setkávání a společné činnosti. Sokolové jsou aktivní silou ve své obci, hybatelem sportovních a kulturních aktivit. Sokolové jsou hrdí na svou vlastní tradici, kterou drží v úctě.

„Jen ruchem žijeme!“

OSOBNOST
VZTAH K SOBĚ

Sokol usiluje o celkový rozvoj osobnosti člověka. Vede své členy k čestnému a spravedlivému jednání, k aktivitě, samostatnosti a nápomocnosti. Sokolským ideálem je člověk silný tělem i duchem.

„Buďte věrni sobě, pravdě a spravedlnosti!“

LASKAVOST
VZTAH K DRUHÉMU

Sokol je otevřený všem, kdo věří v sokolské hodnoty. Vede své členy ke skromnosti, k respektu k druhým, k pomoci slabším a ke vzájemné snášenlivosti. Buduje sounáležitost mezi generacemi.

„Ni zisk, ni slávu!“

#SOKOL2030 SOKOL.EU

Zdroj: Sokol Slatiňany⁴⁵

⁴⁵ Sokolské patero. [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: http://www.sokolslatinany.wz.cz/images/Sokolske_patero.pdf

4.5.6.1 Sejkorky

Dětský folklórní soubor Sejkorky⁴⁶ (dále DFS) vznikl v roce 2012 pod záštitou Tělocvičné jednotky Sokol Slatiňany spadající pod župu Karla Pippicha v Chrudimi. Soubor v současné době navštěvuje více než 50 dětí, které jsou rozděleny do třech oddílů dle věku a šikovnosti. Nejmladší oddělení vedené jako „Sejkorečky“ je pro děti předškolního věku, střední „Sejkorky“ jsou převážně prvostupňoví žáčci, nejstarší „Sejkory“ druhý stupeň základní školy a střední škola. Do jednotlivých oddělení se děti přearazují dle věku a zvládnutí kroků a tanečních figur. DFS spolupracuje s Národopisným souborem Formani⁴⁷, který vychoval i mladou generaci tanečníků a muzikantů. Součástí souboru je vlastní dětská muzika, která doprovází Sejkorky na představeních a přehlídkách. Soubory jsou využívány také při akcích pořádaných městem Slatiňany, kde prezentují krajové zvyky, pro místní občany jsou to opět Slatiňanské pozastavení pořádané v zámeckém parku zámku Slatiňany pořádané městem a Vánoční koncerty pro celou rodinu, které pořádá Sokol Slatiňany.

DFS zpracovává písně, tance, říkadla z východu Čech a Českomoravské vrchoviny. V roce 2014 soubor reprezentoval ČR na festivalu ve Varšavě a mezinárodní folklórní festival do Maďarska.

Jeho předchůdcem byl soubor Formánci vedený Základní uměleckou školou ve Slatiňanech. Tehdy Formánci čítali 25 dětí maximálně a nebyli rozděleni do věkových kategorií. Zde se v červnu 2012 soubor víceméně rozpadl, když odešla vedoucí souboru ze ZUŠ. Většina z dětí ukončila svou „kariéru“ ve Formáncích. V září 2012 vznikl soubor nový, kam přešly asi 2/3 dětí a vzhledem k tomu, že nebyla omezena kapacita počtu dětí při výuce, vznikly oddíly hned dva. Také byla docházka do ZUŠ podmíněna věkem dítěte min. 5 let, raději spíše od šesti let.

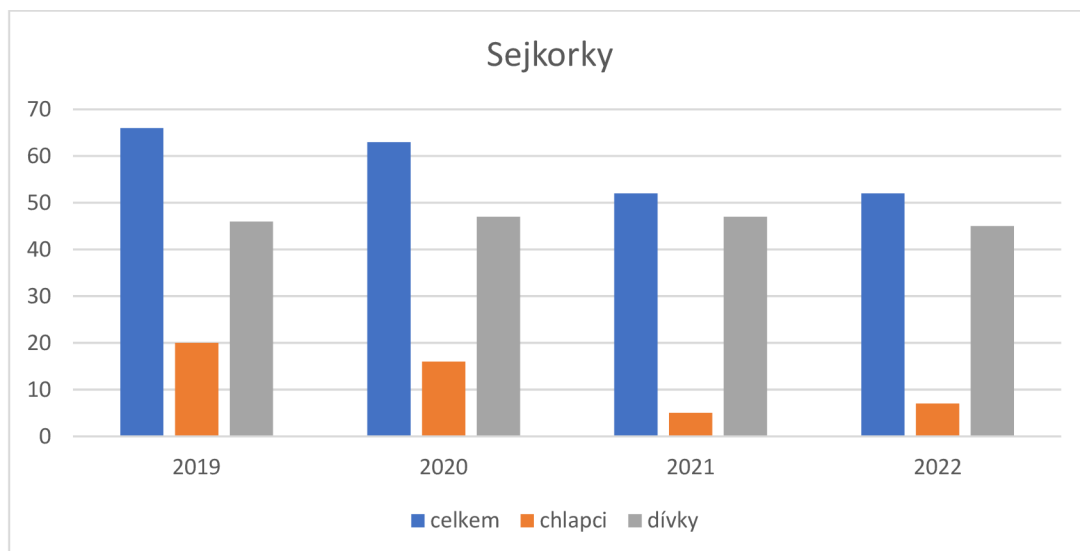
Národopisný soubor Formani zpracovává písně, tance a zvyky z východních Čech, převážně Chrudimska, Hlinecka a Nasavrcka. Pro některé děti z folklórního souboru je to cíl a pocta, když dostane pozvání od Formanů do jejich řad. Je to další krok, který mají děti před sebou, aby se ze souboru nestala jen činnost patřící ke školní docházce.⁴⁸

⁴⁶ Folklórní soubor Sejkorky. [online]. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://sejkorky.cz/o-nas/>

⁴⁷ Národopisný soubor Formani. [online]. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://formanislatinany.cz/o-nas/>

⁴⁸ Formani [online]. [cit. 2022-09-30]. Dostupné z: <https://formanislatinany.cz/>

Graf 21 – Sejkorky – složení souboru v letech 2019 - 2022

Zdroj: Členská základna, 2023, vlastní zpracování

4.5.6.2 Oddíly Sokola

V současné době má Slatiňanský Sokol, kromě Sejkorek, také divadelní a táborečnický soubor Pohoda, Cyklo oddíl, Oddíl cvičení pro ženy a děti, Jóga pro tebe, Badminton.

Pohoda jsou naši táborečníci, kteří jezdí nejen na malé výlety během roku, ale především tráví dva týdny o prázdninách na stanovém táboře.

Velmi krátce je pod Sokolem veden oddíl cyklo pro děti, od roku 2022 Jóga pro tebe a stolní tenis.

Badminton, to jsou nadšenci z řad členů Sokola, kteří se několikrát týdně scházejí v různých časech jako čtyřčlenné skupiny.

Cvičení žen a dětí vede zkušená cvičitelka S. P., která připravuje pestré hodiny pro ženy při tabatě, s náčiním a kruhový trénink. Pro děti jsou připraveny sportovní hry, základy gymnastiky a atletiky.

4.5.6.3 Taneční v Sokole

Poslední významnou a dlouholetou, i když jen podzimní, akcí je pro Sokol pořádání Kurzů tance a společenského chování. Zde se účastníci pod odborným vedením mistrů učí nejen tančit, ale také se pohybovat ve společnosti. Mistři v kurzu trpělivě předvádí, vysvětlují a s nemalou dávkou humoru také ukazují, jak to vypadat nemá.⁴⁹

⁴⁹ Taneční [online]. [cit. 2022-09-30]. Dostupné z: <http://www.sokolslatinany.wz.cz/?cz&taneční>

4.5.7 Ski Fanatic outdoorová organizace

Outdoorová organizace Ski Fanatic⁵⁰ je dojíždějící do obce, ale je úzce spjata se sportovními aktivitami dětí. Nabízí během školního roku sportovní hry v sokolovně, v zimě nabízí pro školu a školku lyžařské výcviky. Prázdniny doplňuje táborem se sportovní tematikou nebo příměstským.

4.6 Organizace Chrudim, Pardubice

Organizace v dostupnosti Slatiňan jsou podobného složení. Většina organizací je zaměřena spíše na sport nebo jiné pohybové aktivity. Vzdělávání zajišťují převážně Základní umělecké školy a soukromé firmy zaměřené na výuku jazyků.

4.6.1 Sokol Chrudim

Historie Tělocvičné jednoty Sokol Chrudim datujeme do roku 1867. Rozmach župy začal v roce 1885 se zvolením starosty Sokola Dr. Karlem Pippichem, župa Východočeská-Pippichova, který mimo jinou tělocvičnou činnost pořádal různé akce, které tvořily základ pro fond na stavbu tělocvičny. I této jednoty se dotkla politická situace v republice a Sokol cvičit nepřestal, cvičilo se tedy po dobu 40 let pod názvem Základní a rekreační tělesná výchova. Členové pak přestoupili do nově zahajujícího Sokola, který pak k základnímu oddílu Sokolské všestrannosti přidal sportovní a moderní gymnastiku. Postupně se rozšířili o házenou, basketbal, volejbal, stolní tenis a cyklistiku. V současné době Sokol provozuje modernější sporty jako mažoretky, florbal a dětský aerobic.⁵¹

4.6.1.1 Oddíly Sokol Chrudim

Každá jednota Sokola má oddíl všestrannosti jako oddíl základní, často vedený jako cvičení ženy – děti, to byl původní úmysl, hýbat se.

Zdejší sportovní a moderní gymnastika má dlouholetou tradici a bývá přípravou pro ostatní sporty a pomáhá především dětem ve správném vývoji.

Dětský aerobic nemá dlouhou tradici, nabírá děti od věku 5 let. Během přípravy se děti samy vymezí, co jim bude vyhovovat. Možností je sólo, duo nebo skupinová příprava.

⁵⁰ Ski Fanatic. [online]. [cit. 2022-08-08]. Dostupné z: <https://www.skifanatic.cz/index>

⁵¹ Tělocvičná jednota Sokol. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.tjsokolchrudim.estranky.cz>

Stolní tenis je oblíbený jako rekreační a relaxační. Chrudim má svou divizi starších žáků a žen, které se účastní soutěží. Pod stolním tenisem je schováno také pár nadšenců, kteří si jen udržují kondici, jak uvedla paní N. N. (členka výboru Sokola).

Chrudimská házená je jedním z nejstarších oddílů Sokola. Začíná přípravkou a končí kategorií muži.⁵²

Pro děvčata je atraktivní oddíl mažoretek. Podle vedoucí oddílu paní N. N. má oddíl dvě věkové kategorie, mladší a starší děvčata. Při každoročním náboru se prověřuje pohybová zdatnost a cit pro hudbu. Bohužel během prvních měsíců se počet dívek sníží, neboť nacvičit sestavu je náročné fyzicky i časově. Při výjezdech na soutěže, slavnosti, vystoupení a plesy musí většinou obětovat svůj volný čas nebo víkend. Nějak se prý z dětí vytrácí houževnatost a vytrvalost, protože každý začátek je těžký. Přichází zklamání z prvotních neúspěchů a nezřídka se musí upřednostnit, pokud se musí rozhodnout mezi dvěma zájmy, který se upozadí.

Sportovní hala je přizpůsobena pro různé sálové/halové sporty. Skupina nadšenců se zde pravidelně schází na basket a volejbal. Oddíl volejbalu pořádá v současné době nábor dětí 10 – 13 let, aby se obnovila činnost a Sokol mohl vychovat své vlastní volejbalisty.

Florbalový klub FBK Piráti sokol Chrudim působí ve městě a okolí od roku 2007. Začínal jako účastník mužských soutěží a postupně se rozšiřoval o soutěže mládeže. Jeho členem je asi 100 členů v šesti kategoriích. Cíleně pracují na vybudování pevné a stabilní základny sportovců. Pořádají formou příměstského tábora Florbalkemp s fázovými tréninky, pro mladší členy je to forma soustředění a pro „neflorbalisty“ je to možnost si sport okouknout zblízka.

4.6.2 Besta Chrudim

Taneční klub Besta oslovuje širokou veřejnost, neboť nabízí různé typy kurzů pro děti i dospělé. Zaměřuje se na jazz a moderní tanec, ale jako jeden z mála nabízí taneční kurzy pro manželské a přátelské páry. Kurzy tance začínají nábořem v předškolním věku a lásku k tanci se snaží pěstovat až do dospělosti. Dále Besta rozšířila výuku do mateřských školek jako přípravku nebo rytmiku.⁵³

⁵² ŠULC, Ivo. *Chrudim sportovní*. Chrudim: Tiskárna PORS, 2012. Chrudim. ISBN 978-80-86585-27-7.

⁵³ Besta. [online]. [cit. 2022-12-22]. Dostupné z: <https://www.besta-chrudim.cz>

4.6.3 Indance

Další možností, jak trávit čas tancem, je pobočka Taneční školy Indance, která nabízí jednotný taneční styl pro různé věkové kategorie. Taneční metody staví na propojení radosti z tance a znalostí kineziologie a fyziologie, důraz je kladen na věk a k tomu vhodný vývoj pohybového aparátu. Pro děti bývá motivací představení pro rodiče a veřejnost v místním divadle, ale také záznamy zkoušek a vystoupení na YouTube. Indance neoslovila mateřské školy v okolí, aby výuka probíhala v jejich prostorech, ale začínající tanečníci mohou navštěvovat kurz od tří let.⁵⁴

4.6.4 MD Dance studio Chrudim

MD Dance byla založena tanečníkem a choreografem Martina Dytrta zaměřenou na vytváření moderního tance a show formací pro děti, juniory a hlavní věkovou kategorii. Používá se technika modern dance, contemporary a jazz, jako základ a další techniky pro následný rozvoj.⁵⁵

4.6.5 Atletika

Atletika datuje své první záznamy rokem 1901, kdy závody probíhaly pod záštitou Sokola. Atletika získala silného mecenáše v n. p. Transporta Chrudim a ta se následně objevuje i v názvu jednotky, až do likvidace Transporty, kdy se rozpadla. Atleti se pak zapsali do jiných oddílů. V době Transporty vznikla na ZŠ Sladkovského sportovní atletická třída a tréninkové středisko mládeže TSM. V roce 2009 se slučuje Školní atletický klub ŠAK a AFK Chrudim a vzniká Atletika Chrudim.⁵⁶

4.6.6 DDM Dům dětí a mládeže Chrudim

Dům dětí a mládeže je obdoba umělecké školy. Vedou se zde kroužky pohybového, výtvarného, hudebního, sportovního nebo dramatického směru. Nabízené jsou např. angličtina, flétna, kytara, abeceda sportu, elektronik, florbal, historický šerm, horolezení, jóga, šachy, šperkování, volejbal nebo kroužek modelářský, plavecký, programování,

⁵⁴ Indance. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.indance.cz>

⁵⁵ MD Dance. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.mddancestudio.cz/o-nas-a5#zalozka>

⁵⁶ Altetika. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.atletikachrudim.cz>

rybářský. DDM nabízí kroužky nejen přímo v budově ale i zajišťuje vedení kroužků přímo v obcích blízkých Chrudimi, např. keramika v ZŠ Bojanov.⁵⁷

4.6.7 Základní umělecká škola Chrudim

Základní umělecká škola patří mezi tradiční způsob trávení času, pokud není dítě sportovní typ. Dítě se zde nemusí vzdělávat na úrovni celoživotní náplně a přípravy na povolání, ale může zde jen rozvíjet svou zálibu jako relaxaci. Část oborů bývá individuální, taneční nebo dramatický obor kolektivní. Při škole je Klub rodičů, který ve spolupráci se školou pořádá veřejné akce v budově školy, v Divadle Karla Pippicha a sále chrudimského muzea.⁵⁸

4.6.7.1 Hudební obor

S hudebním oborem je často spojována právě ZUŠ, jako první krok jak se s hudbou seznámit. Základní zaměření bývá flétna zobcová a příčná, kytara, housle nebo klavír/klávesy a zpěv. Dle složení učitelského sboru se pak nabízí např. akordeon, hoboj, bicí, kontrabas, lesní roh a mnoho dalších. Nezřídka bývá k pokročilým znalostem hry na hudební nástroj přidávána hodina ve sborech, aby se hudebníci naučili hrát a zpívat společně.

4.6.7.2 Taneční obor

Taneční obor se zde zaměřuje na klasickou baletní techniku. Děti se zde podílí i na tvorbě sestavy, rozvíjí svou fantazii, pracují ve skupině. Učí se respektovat nápady ostatních a zároveň své nápady uplatnit. Na konci školního roku pak své sestavy představí na vystoupení v divadle. Pro přípravu k talentovým zkouškám na taneční konzervatoře se musí žáci v průběhu roku účastnit celostátních a mezinárodních soutěží.

4.6.7.3 Dramatický obor

Dramatická hra je kolektivní, týmová hra. Malý herec by si měl porozumět s ostatními, umět s nimi spolupracovat. Důležité je se vcítit do myšlení druhého, pochopit jeho jednání. Rozvíjí se zde komunikativní dovednosti, verbální či neverbální složka, pohyb a komplexní výraz. Je zajímavé vidět „rozcvičku“ na začátku zkoušky, jak se trénuje koordinace pohybu,

⁵⁷ DDM Chrudim. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <http://www.ddm-chrudim.cz/>

⁵⁸ ZUŠ CHrudim. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <http://www.zuschrudim.cz>

mimiky, gestikulace nebo rychlé vyjádření myšlenky různými způsoby. Nemalý podíl má vývoji osoby má vznik kladného vztahu k literatuře a rozšíření znalostí z oblasti kultury.

4.6.7.4 Výtvarný obor

Výtvarný obor učí žáka ZUŠ vidět obyčejnou věc pohledem výtvarníka. Vyjádření svého pocitu lze nejen slovně ale i výtvarně použitím různých metod, pomůcek či nestandardních materiálů. Zpracování dojmu řemeslně umožní keramika, pohybem krátký film nebo výtvarnou fotografií.

4.6.8 Bonifantes

Založení chlapeckého sboru Bonifantes v Pardubicích proběhlo před více než dvaceti lety. Tehdy museli chlapci z Chrudimě dojíždět do Pardubic, což bylo u menších chlapců spojeno se zajištěním dopravy rodiči. Během prvního roku sbor vybudoval pěvecké těleso s 200 zpěváky. Každý rok přijde do sboru kolem 30 nových zpěváčků. Sbor pokračuje jako dospělý mužský sbor, kam přechází z chlapeckého sboru. Pěvecký sbor se zúčastňuje různých soutěží v Čechách i mezinárodních, natáčení vlastních CD a představení pořádaných školou. Základní umělecká škola Bonifantes rozšířila výuku o sólový zpěv, ansámblový zpěv, hudební nauku a instrumentální výuku.⁵⁹

4.6.9 Městský fotbalový klub Chrudim

MFK Chrudim organizuje sportovní činnost zejména pro mládež. V současné době eviduje 18 mužstev, z toho 14 je mládež a žáci. Nábor nových hráčů probíhá v mateřských a základních školách. Od roku 2021 má klub svůj vlastní dívčí tým. Klub je také držitelem statutu Sportovního střediska mládeže.⁶⁰

4.6.10 Sportoviště Chrudim

Sportoviště Chrudim je soubor areálů a sportovních ploch využívaných pro sportovní a kulturní akce. Patří sem Skatepark, krytý bazén, letní koupaliště, dopravní hřiště, fotbalový

⁵⁹ Bonifantes. [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <http://www.bonifantes.cz/chrudim-na-valech-dalsi-adresa-pardubicky-bonifantes/>

⁶⁰ Městský fotbalový klub Chrudim. [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <http://www.mfkchrudim.cz>

stadion, sportovní hala, zimní stadion a Sporthotel. Areály využívají jednotlivé kluby, spolky, školy a školky formou pravidelného pronájmu.⁶¹

4.7 Financování v organizacích

Pokud je organizace zřízena jako komerční subjekt, cena kroužku nebo kurzu se odvíjí od kalkulace nákladů vztažených přímo ke konkrétní činnosti. Do toho spadá pronájem nebo údržba prostor, zaškolení lektorů, pojištění, propagace a zisková složka. Kurzovné je také vybíráno buď přímo na konkrétní kurz jednorázově nebo v případě pravidelné celoroční aktivity na pololetí. U některých kroužků je třeba doložit zdravotní způsobilost nebo vyplněný formulář od lékaře o zdravotních omezeních, u pobytových kurzů „bezinfekčnost“. Pobytové kurzy také zohledňují pravidelné užívání léků nebo potravinové alergie, např. bezlepková nebo bezlaktózová dieta. Cena je pro takové dítě stejná a zřídka je po rodičích požadován příplatek.

Naopak u organizací vedených jako spolek (pobočný, zájmový) bývá účast podmíněna členským příspěvkem. Spolky mají omezené možnosti financování své činnosti, jsou závislé na dotacích a příspěvcích od obcí, kraje a soukromých firem. Např. dítě navštěvující DFS platí školné na pololetí. Z této částky se odvede členský příspěvek, dříve se vydávaly známky, a zbytek je na provoz souboru. Z dotací a příspěvků se hradí energie, pojištění, údržba objektu a služby. I když je vyhlášováno několik dotací, na všechny organizace nedosáhne a je třeba zvážit, které jsou pro organizaci výhodné.

U spolků není pravidlem, že by nabízené aktivity byly cenově výhodnější než soukromé subjekty. ZUŠ je zřizována obcí, její provoz je zohledněn v rozpočtu města, školné je tedy úplata za vzdělávání.

⁶¹ Sportoviště Chrudim. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <http://www.sportovistechrudim.cz>

5 Výsledky a diskuse

V této kapitole jsou shrnuty výsledky výzkumu a uvedeno porovnání s teoretickými východisky práce, vyvozeny souvislosti vycházející z praktických zkušeností organizací.

Vlastní výzkumné šetření potvrzuje širokou nabídku mimoškolních a zájmových aktivit pro děti a mládež. Z dotazníkového šetření to vyplývá i z rozhovorů s pracovníky zaměřujícími se na práci s dětmi. Rodiče 15 dětí uvedlo, že v obci nepostrádá další kroužek, tj. 28,84 % rodičů je s nabídkou spokojeno. Mezi kroužky, které by děti rády navštěvovaly, se zařadily kroužky, které jsou pro ně atraktivní a v dnešní době zřejmě moderní. Po ověření možnosti navštěvovat žádaný kroužek v blízkosti Slatiňan se mohou děti přihlásit na:

- lezení po stěně v Chrudimi,
- fotografování při ZUŠ Chrudim,
- tenis u soukromého lektora Chrudim,
- aerobic T. J. Sokol Chrudim,
- šachový kroužek při DDM Chrudim.

Bylo zjištěno, že organizace považují trávení času dětí smysluplně za důležité pro jejich další vývoj. Dětem jsou vštěpovány nejen základy chování ve společnosti, ale také smysl jednání fair play, tradice a zvyky. Učí se pohybovat ve společnosti svých vrstevníků a ostatních účastníků činnosti, ohleduplnosti, spolupráci a kamarádství. Získávají zde také radost z dobře vykonané práce, z úspěchu svého i skupiny. Každý je důležitý, každý má v kroužku své místo. Během akcí pořádaných stejnými nebo podobně smýšlejícími organizacemi potkávají kamarády a poznávají nové lidi. Při zahraničních pobytech se učí samostatnosti, využití svých znalostí a dovedností v „terénu“, ale také umět se spolehnout jeden na druhého, být nápomocný při komunikaci s ostatními. Komunikace je pro některé děti obtížná v mateřštině, ovšem zde také musí zvládnout i tu v cizím jazyce. Dobrou zkušeností pro děti i jejich rodiče byly před pandemií výměnné pobyty, které byly zmíněny DFS a před pandemií patřily mezi pravidelné. Děti se ubytovávaly v rodinách po dvou, většinou blízké věkově a podle pohlaví. Zde se musely brát v úvahu zvyky zahraničních hostů. V případě, že děti vycestovaly do hostitelské rodiny, bylo přiřazení podobné. Takto získaná zkušenost dětem ukázala, že chování ve společnosti je stejné, podobné nebo zcela jiné než doma. Musely se rychle zorientovat a přizpůsobit se dané situaci. Klíčové je zde

naučit se pohybovat ve společnosti, umět reagovat na podněty z venčí a záleží na každém dítěti jako individuální osobnosti, jak jej toto ovlivní do dalšího života.

Každá organizace nebo spolek vede své členy v duchu svých zásad k jednání, které je pro ně charakteristické, pro Junák „Buď připraven“, pro Sokol „Sokolské patero“ apod.

Řešeným zásadním tématem bylo zjistit, zda společnost ovlivňuje jedince (dítě) a jak se tento vliv může projevit na jeho chování v současné době i do budoucnosti. Výsledky rozhovorů jasně poukazují na velký vliv organizací a spolků v oblasti vzdělávání a výchovy dětí.

5.1 Doporučení a návrh řešení

Doporučení je vhodné pro spolky a organizace, které plánují rozšíření nabídky mimoškolních a zájmových činností pro děti a mládež. Návrh možných řešení a doporučení je implementován na základě analýzy praktických zkušeností v organizaci.

V rámci příprav na rozšíření nabídky kroužků a kurzů je nutné nejprve provést analýzu, jaké možnosti mají organizace z hlediska prostorů, lidských zdrojů a finančního zatížení při zavedení nové aktivity. Významným kritériem je výběr aktivity, pro kterou jsou v organizaci nebo spolku dobré podmínky a možnost v krátké době zajistit odbornou přípravu kroužku. Dalo by se shrnout, že mezi hlavní body patří nadšení, chuť se učit novým věcem a nebát se komunikace nejen s dětmi, rodiči, ostatními vedoucími, ale také institucemi a dalšími organizacemi.

Dále se doporučuje, aby byly zvoleny 1 až 2 nové činnosti, u kterých organizace dokáže zajistit vhodné cvičební prostory a lektora. Zjistit náklady na zavedení nového kroužku a zájem u dětí, zda jsou pro ně aktivity dostatečně atraktivní. Ve spolku se dítě stává členem a začne požívat výhody s členstvím spojené. Výbor spolku by uvítal založení nového oddílu s moderní pohybovou aktivitou jako možnost rozšířit členskou základnu a zároveň tím nadchnout děti ke sportu. Z dětmi navrhovaných sportů (parkour, lukostřelba, šerm, švihání, orientační běh, cyklokros, tenis, lezení po stěně, zumba, aerobic) by cvičební prostor umožnil provozovat švihání, zumbu, aerobic. Zájmový spolek zároveň naráží na nedostatek dobrovolníků z řad dospělých jako lektorů. Vést oddíl není jen o „odcvičení“ hodiny, ale také o čase stráveném při přípravě, doškolování a udržování znalostí a dovedností, aby lekce byly vedeny kvalitně, smysluplně, pestře a účastníci se ně těšily.

Z výzkumu je také patrné, že zde chybí také výuka jazyků pro děti základní školy. Vzhledem k tomu, že před pandemií zde děti měly možnost na angličtinu chodit, bylo by vhodné oslovit lektorku, která před pandemií vedla angličtinu pro děti, zda by neobnovila svou činnost, případně se pokusit najít jiného lektora, především angličtiny. Nezbytné je také najít vhodné prostory pro výuku, pokud by lektor neměl již svou učebnu. Zde by mohly být využity v odpoledních hodinách třídy základní školy, mateřské školy, klubovny ve společenském domě nebo jiná vhodná místnost.

6 Závěr

Předložená práce se zabývala mimoškolní a zájmovou činností dětí a mládeže. Značná část byl věnována problematice aktuálních úskalí, které tato oblast přirozeně přináší a jejich reálných dopadech.

V teoretické části byl daný okruh zpracován z pohledu organizací a rodičů jako zákonných zástupců dětí, byla provedena analýza tohoto chování a významná část byla věnována práci s literaturou a literárními rešeršemi. Byla popsána aktuální nabídka mimoškolních a zájmových aktivit, historie některých organizací a spolků a podrobněji byly prezentovány kapitoly zaměřené na oblast smysluplného trávení času dětí.

Ve vlastní práci byly použity dvě metody výzkumu. První z nich bylo dotazníkové šetření s rodiči dětí. Výzkumný vzorek, který předpokládal vyšší počet respondentů z řad rodičů, činil 52 respondentů. I z takto malého vzorku lze usuzovat, že ve Slatiňanech je nabídka mimoškolních a zájmových aktivit pestrá a děti mohou trávit volný čas smysluplně a kvalitně. V návaznosti na výzkumnou otázku a teoretickou část práce byl sestaven okruh otázek, které byly v tomto dotazníku použity. Po pilotní studii, kde bylo zjištěna relevance výzkumného závěru, byl dále realizován předvýzkum, kterým byly odhaleny mírné nedostatky ve formulaci otázek a byla zjednána náprava. Druhou metodou byly dva standardizované rozhovory, kterými byly zjištěny praktické zkušenosti v obou organizacích. Pro přiblížení možných odlišností mezi soukromým a neziskovým sektorem byly rozhovory zpracovány s oběma subjekty.

Výsledky praktické části ukazují na širokou nabídku aktivit pro kvalitní trávení času dětí po školních povinnostech. Dále bylo zjištěno, že organizace jen v malém měřítku mohou nabídnout rozšíření aktivit, i když by rády dětem vyhověly. Při rozšiřování nabídky organizace převážně naráží na nedostatek v oblasti lidských zdrojů a ne vždy vhodné prostory. Rozšíření nabídky je také ovlivněno počátečními náklady a cenou kurzu vypočtené dle kalkulace, popřípadě využití možností dotací nebo sponzorských darů. Byla zmíněna situace po propuknutí pandemie COVID 19, která ovlivnila návrat dětí do spektra zájmových činností a jejich chování v kolektivu.

Výzkumná otázka „*Jaká je role organizací a spolků v oblasti vzdělávání a výchovy dětí a mládeže v mimoškolních činnostech?*“ byla potvrzena na základě výstupů z praktické části zjištěním, že kvalitně a smysluplně strávený volný čas je pro dítě vhodným doplněním jeho vzdělávání v oblasti pedagogiky volného času, sociálního chování a všeobecného

vzdělání. Cíle bylo dosaženo, problematika byla přiblížena v teoretické části a také pomocí výzkumných otázek, které byly stanoveny jako dílčí cíle praktické části práce.

Je zřejmé, že organizace věnující se práci s dětmi se potýkají s podobnými úskalími při vykonávání činnosti, při pandemii si nuceně vyzkoušely své mantinely při organizaci kroužků tak, aby splňovaly všechna opatření vedoucí k ochraně především dětí a zachovaly kvalitu aktivity. Některé kroužky se navrátily ke svému původnímu stavu a jiné byly upraveny, aby mohly být dále provozovány. Organizace obou sektorů stále vyhledávají možnosti, jak svou činnost rozšířit, zkvalitnit a zpřístupnit co největšímu počtu dětí.

7 Seznam použitých zdrojů

Vázaná literatura

BOCAN, Miroslav. *Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-24-0.

Dispartita. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s 13-14

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s 14-15

MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9,

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6., s 11-14

ŠULC, Ivo. *Chrudim sportovní*. Chrudim: Tiskárna PORS, 2012. Chrudim. ISBN 978-80-86585-27-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. V Praze: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.

Internetové zdroje

- Altetika. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.atletikachrudim.cz>
- Besta. [online]. [cit. 2022-12-22]. Dostupné z: <https://www.besta-chrudim.cz>
- Bonifantes. [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <http://www.bonifantes.cz/chrudim-navalech-dalsi-adresa-pardubicky-bonifantes/>
- Členská základna. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>
- DDM Chrudim. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <http://www.ddm-chrudim.cz/>
- Folklórní soubor Sejkorky. [online]. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://sejkorky.cz/o-nas/>
- Formani [online]. [cit. 2022-09-30]. Dostupné z: <https://formanislainany.cz/>
- Indance. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.indance.cz>
- MD Dance. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.mddancestudio.cz/o-nas-a5#zalozka>
- Městský fotbalový klub Chrudim. [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <http://www.mfkchrudim.cz>
- Národopisný soubor Formani. [online]. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://formanislainany.cz/o-nas/>
- Návštěva kroužků. [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/N/14965/DETI-A-VOLNY-CAS---JAKE->
- Počet dětí 2015-2021 [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu
- Ski Fanatic. [online]. [cit. 2022-08-08]. Dostupné z: <https://www.skifanatic.cz/index>
- Socializace [online]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://www.martinkosek.com/l/socializace/>
- Sociální skupina [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <http://www.vovcr.cz/odz/zdrav/129/page11.html#heading12>

- Sociologická společnosti [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/spole%4%8dnost>
- Sokolské patero. [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: http://www.sokolslatinany.wz.cz/images/Sokolske_patero.pdf
- Sport. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>
- Sportoviště Chrudim. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <http://www.sportovistechrudim.cz>
- Taneční [online]. [cit. 2022-09-30]. Dostupné z: <http://www.sokolslatinany.wz.cz/?cz&tanecni>
- Tělocvičná jednota Sokol. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <http://www.tjsokolchrudim.estranky.cz>
- Věkové složení obyvatelstva 2015. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva>
- Věkové složení obyvatelstva 2016. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2016>
- Věkové složení obyvatelstva 2017. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2017>
- Věkové složení obyvatelstva 2018. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-g598foxrzn>
- Věkové složení obyvatelstva 2019. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2019>
- Věkové složení obyvatelstva 2020. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>
- Věkové složení obyvatelstva 2021. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2021>

Volný čas. [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/NAE/14965/DETI-A-VOLNY-CAS---JAKE-KROUZKY-DETI-NAVSTEVUJI.html>

Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou. [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2021/03/pred-koronakrizi-podil-domacnosti-ohrozenych-chudobou-klesl-na-95/>

Zájmové kroužky. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <http://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/vzdelavaci-volnocasove-aktivity-jako-alternativa-k-doucovani>

Zážitková pedagogika. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <http://www.zaobzor.cz/cs/co-je-zazitkova-pedagogika.html>

ZUŠ dívky. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

ZUŠ chlapci. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.3>

ZUŠ. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964398/33020917a07.pdf/df50408a-d5e3-445a-98fb-e7841ded08e1?version=1.33>

ZUŠ CHrudim. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <http://www.zuschrudim.cz>

8 Přílohy

Příloha 1 – Přepis standardizovaného rozhovoru S. S.	68
Příloha 2 – Přepis standardizovaného rozhovoru M. D.	70
Příloha 3 – Seznam otázek dotazníkového šetření.....	72

Příloha 1 – Přepis standardizovaného rozhovoru S. S.

1. **Jaký je název organizace?**
Dětský folklórní soubor Sejkorky T. J. Sokol Slatiňany
2. **Jakou pozici v organizaci zastáváte?**
Vedoucí souboru, choreograf
3. **Je Vaše činnost v organizaci finančně ohodnocena?**
Ano
4. **Kolik času věnujete práci s dětmi týdně?**
Cca 10 hodin týdně, pokud nejsou vystoupení či jiné souborové akce. Pak je to samozřejmě víc. V loňském roce se soubor zúčastnil cca 17 vystoupení po celé ČR a byl také účastníkem Charitativního koncertu pro Ukrajinu, kde se na pomoc vybralo více než 180 000,-Kč. Vedle souboru i profesně celý život pracuji s dětmi jako učitelka na ZUŠ.
5. **V posledních letech zájem o mimoškolní aktivity roste, vyhoví Vaše organizace všem přihlášeným dětem?**
Ano, zatím se nestalo, že bychom do souboru někoho nepřijali
6. **Máte nějaké konkrétní nebo specifické požadavky na dítě, aby se mohlo účastnit kroužku/kurzu?**
Do souboru se mohou přihlásit všechny děti, bez rozdílu. V minulosti navštěvovala soubor i holčička s Downovým syndromem a děti ji mezi sebe přijaly, pomáhaly jí, aby s nimi mohla vystupovat.
7. **Jak vnímáte používání mobilních telefonů při kroužku/aktivitě? Jak děti snášejí čas bez telefonu?**
Při zkouškách děti mobilní telefon nesmí používat a nepoužívají. Během zkoušky není čas na používání mobilů. Zkouška má jasně daný průběh - střídají se pohybové a pěvecké aktivity.
8. **Jaký je Váš názor na trávení volného času jako prevence nežádoucího jednání?**
Volnočasové aktivity různého zaměření - pod odborným vedením - jsou pro všechny děti děti velmi důležité. Během nich musí komunikovat s okolím živě, nikoliv pouze ve virtuálním světě počítačových her a jiných aplikací. Rozvíjí se mezilidské vztahy, učí se vzájemnému respektu, toleranci, učí se naslouchat názorům druhých a spolupráci s druhými.
9. **Proměnila se komunikace a sociální vazby mezi dětmi před a po pandemii?**
Určitě ano. U hodně dětí hlavně mladšího věku se projevila úzkost, nechtěly se odpoutat od rodičů, odcházet z domova, co se týká pohybových aktivit - "zlenivěly".
10. **Pokud by se k Vám přihlásilo dítě, které je ze sociálně slabší rodiny, lze mu poskytnout bezplatnou návštěvu organizace nebo jiné výhody?**
Ano, vše se řeší individuálně po dohodě s rodiči.
11. **Pokud byste měl možnost, využít pobytu u stejně nebo podobně zaměřené organizace v cizině, využil byste ji? Máte případně již nějakou zkušenost s výměnným pobytem?**
Soubor je jedním z organizátorů Mezinárodního dětského festivalu tradice Evropy, který je právě založen na výměnných pobytech souborů. Děti spíše většinou v rodinách hostitelských souborů a v předcovidových letech pravidelně spolupracoval se

zahraničními soubory. V současné době narážíme na strach rodičů ubytovávat "cizí" děti, také došlo k razantnímu zdražení dopravy, takže je velmi těžké se vrátit k původnímu konceptu, protože soubory nejsou schopné finančně pokrýt veškeré náklady.

12. Ve spojení s Ukrajinou se měly začlenit ukrajinské děti do kolektivu. Měly děti o tyto aktivity zájem a pokud ano, jak jste zvládali jejich adaptaci?

V minulém roce navštěvovaly soubor 2 ukrajinské dívky a nebyl žádný problém s jejich začleněním.

13. Co byste rád, aby si děti z Vašich kroužků/kurzů odnesly?

Soubor je založen na kolektivní spolupráci všech členů - muzikantů, tanečníků. Bez toho, že budou všichni táhnout za jeden provaz nebude fungovat. Od malička učím děti, ale hlavně jejich rodiče zodpovědnost k ostatním - hlavně co se týká účasti na veřejných vystoupeních, omluv ze zkoušek, spolupráci, kamarádství. Snažím se se všemi pravidelně komunikovat a stále vysvětlovat, že každý člen má v souboru své místo a je důležitý. Jsem velmi ráda, když se k nám hlásí bývalí členové a fandí nám.

14. Co byste chtěli předat další generaci?

Zabýváme se folklórem, našimi zvyky, tradicemi, vystupujeme v dobových krojích. Je to v regionu, kde nebyl folklór živý, kde se děti nemohly setkávat např. s babičkou či dědečkem v kroji. Učím děti, že naše republika má bohatou tradici své kultury, za kterou se nesmíme stydět, ale musíme být na ní pyšní.

- 1. Jaký je název organizace?**
Ski Fanatic s.r.o.
- 2. Jakou pozici v organizaci zastáváte?**
Majitel, lektor.
- 3. Je Vaše činnost v organizaci finančně ohodnocena?**
Ano.
- 4. Kolik času věnujete práci s dětmi týdně?**
4 hodiny v přímém kontaktu.
- 5. V posledních letech zájem o mimoškolní aktivity roste, vyhoví Vaše organizace všem přihlášeným dětem?**
Ne. Nevyhovíme všem dětem z důvodu kapacity.
- 6. Máte nějaké konkrétní nebo specifické požadavky na dítě, aby se mohlo účastnit kroužku/kurzu?**
Zdravotní způsobilost. Dokládají rodiče prohlášením, že nemá žádné vady a pokud má, tak je potřeba to vědět. Pokud to má, tak je třeba to specifikovat. Na kroužku to neřeším. Na pobytové akci to je prohlášení od lékaře. U docházkového kurzu, kde dáváme jídle, je třeba znát omezení.
- 7. Jak vnímáte používání mobilních telefonů při kroužku/aktivitě? Jak děti snáší čas bez telefonu?**
Jde o to, jak je to mířené. Protože já třeba vnímám používání telefonů pozitivně při výuce, když se efektivně propojí, ale samozřejmě nevnímám pozitivně, aby ty děti na tom hrály během činnosti. To je nežádoucí, ale aby s ním pracovaly, tak ano.
- 8. Jaký je Váš názor na trávení volného času jako prevence nežádoucího jednání?**
Jednoznačně je to jedna z prevencí, podle mě pokud jsou schopné trávit čas aktivně, nemají moc prostoru na blbosti. Podle mě je to důležité.
- 9. Proměnila se komunikace a sociální vazby mezi dětmi před a po pandemii?**
Hodně. Poměrně dost. Malé děti, hlavně ti pubertáči neumí komunikovat mezi sebou, komunikují mezi sebou přes telefon, mají problémy, které mají v sobě, celkově méně komunikují. Mají problém to někomu říct.
- 10. Pokud by se k Vám přihlásilo dítě, které je ze sociálně slabší rodiny, lze mu poskytnout bezplatnou návštěvu organizace nebo jiné výhody?**
Lze mu poskytnout slevu, ale ta sleva je pouze vlastně ze ziskové složky organizace, protože to bychom potom dotovali, v rozpočtu nejsou vyčleněny peníze pro financování nízkorozpočtových rodin, takže musí zaplatit složky, které platíme někomu jinému.
- 11. Pokud byste měl možnost, využít pobytu u stejné nebo podobně zaměřené organizace v cizině, využil byste ji? Máte případně již nějakou zkušenost s výměnným pobytem?**
Zahraničí bych využil a využívám. Zkušenost s tím mám zatím dobrou.
- 12. Ve spojení s Ukrajinou se měly začlenit ukrajinské děti do kolektivu. Měly děti o tyto aktivity zájem a pokud ano, jak jste zvládali jejich adaptaci?**

Řekl bych, že zájem, že tak úplně velký nebyl. Měli jsme děti na příměstských táborech, bylo to dotované obcí, ale zájem z jejich strany moc nebyl. Myslím, že ty děti potřebovaly řešit něco jiného, byť to pro ně byla dobrá možnost.

13. Co byste rád, aby si děti z Vašich kroužků/kurzů odnesly?

Určitě smysl pro fair play, aby získaly návyk ke sportu a kvalitnímu trávení volného času a aby se sociálně rozvíjely.

14. Co byste chtěli předat další generaci?

Stejnou chuť a zápal pro volnočasové aktivity, protože si myslím, že ta chuť a ten zápal mezi mladými není takový, jako byl za nás. My jsme dávali na tábory den, jak sportovali naši rodiče a prarodiče. To bylo pro mnoho dětí zajímavé.

Příloha 3 – Seznam otázek dotazníkového šetření

1. Dítě, za které jako zákonný zástupce dotazník vyplňujete je: Vyberte 1 odpověď.	Chlapec Děvče
2. Věk dítěte Vyberte 1 odpověď	5-8 9-12 13-15 15 – a více
3. Bydliště dítěte Vyberte 1 odpověď	Slatiňany, Kunčí, Řiště, Trpišov, Škrovád jiné
4. Výše poplatků za návštěvu mimoškolní aktivity za pololetí Vyberte 1 odpověď.	do 1500,- 1501,- - 3000,- 3000,- a více
5. Další náklady na mimoškolní aktivity za pololetí (např. výtvarné potřeby, sportovní pomůcky) Vyberte 1 odpověď.	do 1000,- 1001,- - 2000,- 2001,- a více
6. Kolik kroužků dítě navštěvuje? Vypište číslo.	
7. Má dítě 2 a více kroužků v jeden den? Vyberte 1 odpověď.	Ano Ne
8. Má dítě alespoň jeden den v týdnu bez kroužků? Vyberte 1 odpověď.	Ano Ne
9. Navštěvuje dítě ZUŠ? Vyberte 1 odpověď.	Hudební obor Výtvarný obor Taneční obor Ne
10. Navštěvuje dítě T. J. Sokol? Vyberte 1 odpověď	Folklorní oddíl Cvičení Cyklo oddíl Jiné Ne
11. Navštěvuje dítě Junák? Vyberte 1 odpověď	Ano Ne
12. Navštěvuje dítě Robi? Vyberte 1 odpověď	Ano Ne
13. Dochází dítě na výuku cizího jazyka? Vyberte 1 odpověď.	Angličtina Němčina Jiný Ne
14. Navštěvuje dítě kroužek i mimo Slatiňany? Vyberte 1 odpověď.	Ano Ne
15. Doprava dítěte na kroužek: Vyberte 1 odpověď	Chodí samo Zajišťuji doprovod tam a zpět Zajišťuji doprovod pouze 2 cestu

<p>16. Trávíte část dovolené s dětmi sportem? Vyberte 1 odpověď</p>	<p>Dovolená na kolech Dovolená na lyžích Turistika Jiné Ne</p>
<p>17. Zajímám se o činnost, kterou dítě na kroužku dítě vykonává? Vyberte 1 odpověď</p>	<p>Ano Ne</p>
<p>18. Je kroužek pro děti, který by ve Slatiňanech chyběl? Vypište.</p>	